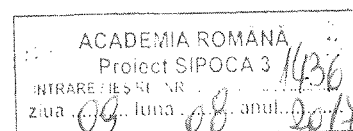

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Denumire rezultat:

Analiza comparativă, la nivel european, privind instrumentele de monitorizare a absolvenților pe piața muncii

ANALIZA REZULTATELOR PROIECTELOR FINANȚATE ÎN PERIOADA 2007-2013, CU INTERVENȚIILE CĂRORA PREZENTUL PROIECT ESTE COMPLEMENTAR

Elaborată de către autor:

Expert monitorizare 4

(Adrian Miroiu)

București (august 2017)

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

A. Miroiu

Cuprins:

Lista figurilor și graficelor

Lista abrevierilor și a acronimelor

0. Introducere	1
0.1. Remarci generale.....	1
0.2. O abordare din perspectiva analizei și evaluării politicilor publice	5
Partea I – Proiecte privind inserția profesională a absolvenților implementate la nivel național	15
I.1. ABSOLVENȚII RECENTI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ȘI INTEGRAREA LOR PE PIAȚA MUNCII - PROIECTUL DOCIS - ACPART (2010)	16
I.2. ABSOLVENȚI ȘI PIAȚA MUNCII - STUDIUL NAȚIONAL DE MONITORIZARE A INSERȚIEI PE PIAȚA MUNCII A ABSOLVENȚILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR - <i>ABSOLVENȚII ȘI PIAȚA MUNCII (APM)</i>	20
I.3. A DOUA CERCETARE (ANUL DE PRELUNGIRE). ANALIZA METODOLOGIILOR UTILIZATE PENTRU IDENTIFICAREA ȘI STUDIAREA PARCURSULUI PROFESIONAL AL ABSOLVENȚILOR	26
I.4. STUDENȚI, ABSOLVENȚI ȘI PIAȚA MUNCII	29
I.5. BAROMETRELE CALITĂȚII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DIN ROMÂNIA.....	33
I.6. RAPORTUL DE AUDIT AL PERFORMANȚEI - <i>ANALIZA FUNDAMENTĂRII ȘI EVOLUȚIEI SITUAȚIEI OBIECTIVULUI PRIVIND CREȘTEREA PROCENTULUI ABSOLVENȚILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR, ÎN CONFORMITATE CU PREVEDERILE STRATEGIEI EUROPA 2020</i>	43
Partea a II-a – Proiecte sectoriale, la nivelul unor institutii de invatamant superior sau la nivelul unor domenii de studii	49
II.1. ADAPTAREA ACTIVĂ A EDUCAȚIEI UNIVERSITARE LA CERINȚELE PIEȚEI MUNCII (2009)	50
3. Concluzii.....	54

I

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

3.1. Recomandări cu privire la aspectele metodologice, de elaborare și implementare a studiilor viitoare privind absolvenții de învățământ superior și inserția profesională a acestora.	55
3.2. Recomandări cu privire la aspectele organizaționale și instituționale, de elaborare și implementare a studiilor viitoare privind absolvenții de învățământ superior și inserția profesională a acestora.	58
Referințe bibliografice.....	61

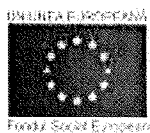
II

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

[Signature]

Lista figurilor și graficelor

Figura 1: Etapele procesului de înfăptuire a politicilor publice

Graficul 1: Situația (în funcție de domeniul de studii absolvit) la șase luni după obținerea diplomei de licență

III

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Lista abrevierilor și a acronimelor:

ACADEMIS – Asigurarea calității în învățământul superior din România în context European

ACPART – Agenția Națională pentru Calificări din Învățământul Superior și Parteneriat cu Mediul Economic și Social

ANC – Agenția Națională pentru Calificări

APM – Absolvenții și piața muncii

ARACIS – Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior

CDIPT – Consiliul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic

CNFIS – Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior

CNR – Consiliul Național al Rectorilor

DOCIS – Absolvenții recenți de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii

EUA – Asociația Europeană a Universităților

INCHER – Centrul Internațional pentru Cercetare în Învățământul Superior

INFO-IIE – Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă

MEN – Ministerul Educației Naționale

MENCS – Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice

POSDRU – Programul Operațional Sectorial – Dezvoltarea Resurselor Umane

QUALITAS – Dezvoltarea și consolidarea culturii calității la nivelul sistemului de învățământ superior românesc

SAPM – Studenți, absolvenți și piața muncii

UEFISCDI – Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării

IV

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

0. Introducere

0.1. Remarci generale

Obiectivul principal al studiului de față constă în analiza rezultatelor anticipate dar și a celor obținute în urma implementării la nivelul instituțiilor de învățământ superior din România (dar și la nivel de sistem) de proiecte cu care obiectivele prezentului proiect pot avea relații de complementaritate. Această analiză va fi dedicată exclusiv obiectivelor prezentului proiect și va prezenta date relevante pentru aceste obiective. Studiul rezultat nu va fi unul de analiză generală a datelor colectate, ci va fi dedicat și în acord direct cu prezentul proiect.

Obiectivele specifice ale proiectului „Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii” vizează următoarele tipuri de acțiuni:

- a) Îmbunătățirea capacității de planificare strategică a Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice privind elaborarea unor politici și a unor instrumente care să conducă la creșterea angajării absolvenților pe piața muncii;
- b) Îmbunătățirea procesului decizional la nivelul Ministerului Educației Naționale (MEN), de a formula analize și prognoze prin dezvoltarea unor parteneriate și a unui mecanism permanent de consultare MEN-universități-angajatori, inclusiv dezvoltarea unor instrumente și metodologii privind învățarea aplicată;
- c) Îmbunătățirea capacității sistemului de management al sistemului de educație prin dezvoltarea competențelor managerilor din sistemul de învățământ superior;
- d) Dezvoltarea capacității sistemului privind consilierea și orientarea profesională.

În concordanță cu acestea, obiectivele specifice urmărite în cadrul prezentului studiu sunt: i) identificarea instrumentelor de analiză obținute în urma altor finanțări; ii) stabilirea procedurilor de colectare a datelor colectate cu ajutorul acestor instrumente; iii) modalitățile de analiză a datelor colectate care sunt relevante și complementare cu obiectivele prezentului proiect.

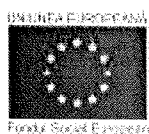
În acest mod, studiul își propune să contribuie la dezvoltarea cunoașterii existente cu privire la instrumentele de monitorizare a inserției profesionale a absolvenților programelor de studii universitare prin sintetizarea, compararea, simplificarea și unificarea informațiilor produse în proiectele anterioare. De asemenea, rolul acestui studiu este de a identifica principalele tipuri de activități și domenii, produse ale proiectelor anterioare și rezultate și efecte ale acestora, în vederea evitării unor situații de suprapunere a celor din prezentul proiect cu cele din trecut.

Vom aborda în cadrul studiului două tipuri de proiecte implementate în perioada 2007 – 2016 în România, care au avut ca obiectiv analiza inserției profesionale a absolvenților.

➤ Primul tip este reprezentat de proiectele implementate la nivel național, sistemic, care au vizat, în special, colectarea datelor cu privire la situația pe piața muncii a absolvenților programelor de studii universitare de nivel licență de la toate universitățile publice acreditate.

➤ Al doilea tip este reprezentat de proiecte cu o anvergură mai mică: acelea care au avut ca grup țintă absolvenții unei singure facultăți, sau ai unei singure promoții.

Proiectele implementate la nivel național au fost administrate până în prezent de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI). Acestea s-au derulat în mai multe etape: într-o primă fază, sub titulatura "Absolvenți și Piața Muncii" au fost realizate două etape de colectare a datelor privind absolvenții programelor de studii de nivel universitar (licență și master). Prima etapă a avut loc în perioada noiembrie 2010 – martie 2011, iar cea de-a doua în luna aprilie a anului 2012. Ulterior, sub titulatura "Studenți, absolvenți și piața muncii", în

cadrul unui proiect diferit, au fost colectate date privind absolvenții în perioada iulie – noiembrie 2015. O prezentare detaliată a acestor trei valuri de colectare a datelor, precum și a principalelor concluzii ale studiilor menționate va fi realizată în prima parte a acestui studiu.

În ceea ce privește demersurile care au avut ca obiect de analiză situația pe piața muncii a absolvenților de învățământ superior, care au avut ca grup țintă doar un grup restrâns de absolvenți, în funcție de domeniul de studii al programului absolvit, vom prezenta, în secțiunea a doua a studiului, mai multe exemple de bune practici. Putem identifica primele preocupări de acest fel începând din anul 2009 când a fost publicat raportul "Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii". Apoi referințe la situația absolvenților și inserția profesională a acestora pot fi regăsite în *Barometrele Calității Învățământului Superior*, publicate consecutiv în 2009, 2010, 2011 și 2015. De asemenea ne vom referi la proiectul "Absolvenți recenți de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii", implementat de Agenția Națională pentru Calificări din Învățământul Superior și Parteneriat cu Mediul Economic și Social (ACPART), în perioada 2008 – 2011, care a vizat colectarea informațiilor despre absolvenții de învățământ superior, însă mai degrabă din perspectiva competențelor și calificărilor obținute de aceștia pe parcursul programelor de studii universitare. Un alt studiu relevant i-a avut ca populație investigată pe absolvenții programelor de studii din domeniul sociologie și asistență socială și a fost finalizat prin publicarea unui raport în anul 2011.

În sfârșit, un caz particular îl reprezintă raportul de audit al performanței "Analiza Fundamentării și Evoluției Situației Obiectivului privind creșterea procentului absolvenților de învățământ superior în conformitate cu prevederile strategiei Europa 2020", realizat în anul 2015 de către Curtea de Conturi a României. Raportul de audit al Curții de Conturi reprezintă un caz particular fiindcă este un excelent exercițiu de sinteză și meta-analiză a unor studii și publicații anterioare care a vizat evaluarea multi-dimensională a sectorului de învățământ superior. Firește, raportul de audit este un document de evaluare a strategiilor și politicilor publice implementate de Ministerul Educației (cu diversele sale redenumiri) în domeniul asigurării calității, al finanțării,

cercetării științifice sau a inserției profesionale a absolvenților de învățământ superior. Considerăm așadar importantă includerea acestui raport de audit între rapoartele specializate prezentate în prezentul raport datorită legăturii pe care acesta o creează între cercetarea științifică asupra învățământului superior și acțiunea aplicată sub forma politicilor publice în acest domeniu.

Aceste studii au fost deja prezentate și analizate detaliat în raportul final al proiectului "Studenti, absolvenți și piața muncii" (SAPM), disponibil on-line la adresa: http://sapm.forhe.ro/wp-content/uploads/2016/04/SAPM_raport_centralizat-final.pdf.

Prezentul studiu se bazează într-o mare măsură pe și dezvoltă analiza prezentată în livrabilul citat. Pe de o parte preia prezentarea proiectelor existente și a caracteristicilor acestora din perspectiva obiectivelor studiilor, a metodologiei utilizate etc. Pe de altă parte abordează analiza dintr-o nouă perspectivă prin aceea că încearcă să răspundă la întrebarea:

Care au fost rezultatele și care a fost impactul publicării acestor studii asupra politicilor publice în domeniul educației universitare și a pieței forței de muncă?

Vom avea în vedere, pe de o parte, o abordare în perspectiva analizei de politici publice; pe de altă parte, mai aplicat, vom realiza o preliminară evaluare acestor proiecte, raportându-ne la criterii și indicatori pe care îi considerăm relevanți. E important să subliniem că lista acestor criterii și indicatori este extrem de relevantă pentru obiectivele proiectului de față. În finalul studiului vom face o serie de recomandări care vizează o sporire a relevanței viitoarelor studii pe această temă din perspectiva analizei politicilor publice atât la nivel național cât și la nivelul universităților însele.

0.2. O abordare din perspectiva analizei și evaluării politicilor publice

Menționăm în secțiunea anterioară că primul – și poate cel mai important – obiectiv al prezentului proiect este acela de de îmbunătăți capacitatea de ”planificare strategică a Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice privind elaborarea unor politici și a unor instrumente care să conducă la creșterea angajării absolvenților pe piața muncii”. Altfel formulat, rezultatele proiectului vor trebui corelate cu capacitatea de 1) elaborare a unor politici cu viză determinată – creșterea ponderilor absolvenților care se angajează; dar și 2) de producere a unor mecanisme adecvate de evaluare a acestor politici. Considerăm că, pentru ca studiul de față să fie relevant pentru Proiect este necesar ca el să se concentreze asupra modului în care putem înțelege experiența trecută – proiectele care l-au precedat – ca integrabile într-un proces mai larg de elaborare și aplicare a unor politici publice (ceea ce în limba engleză se numește ”policy process” – vezi Hogwood, Gunn: 1984; 2000) – și, în principal, pe evaluarea acestor pași, precum și, în general, a politicilor publice (realizate atât la nivel național, cât și la cel al instituțiilor de învățământ superior).

În studiul anterior am expus pe larg cele mai importante momente în apariția pe agenda publică a problematicei angajabilității, precum și modul în care aceasta a intrat pe agenda formală a instituțiilor internaționale, îndeosebi pe cea a Uniunii Europene, dar și pe cea a autorităților statale din diferite țări ale Uniunii Europene. Mai jos, în diferite contexte, vom reveni asupra acestei chestiuni (de exemplu, în secțiunea I.6).

Vom accentua mai jos asupra unor momente semnificative în intrarea acestei problematice pe agenda formală europeană. Astfel, în Comunicatul de la Leuven¹ (2009) al miniștrilor educației care au aderat la Procesul Bologna angajabilitatea este denumită și

---

¹ Textul documentului se află la: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-675_en.htm.

recunoscută drept componentă a reformelor în domeniul învățământului superior. De asemenea, în *Raportul privind progresul în asigurarea calității în învățământul superior*² al Comisiei Europene angajabilitatea este recomandată includerea în cadrul european al standardelor pentru asigurarea calității a angajabilității. Raportul *Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes*³ (Regândirea Educației: Investiția în abilități pentru rezultate socio-economice mai bune) din 2012 notează valoarea redusă a inserției profesionale a tinerilor absolvenți de învățământ superior și recomandă dezvoltarea unor competențe specifice. Studiul *TRACKIT* din 2012, elaborat de Asociația Europeană a Universităților (EUA) (vezi (Gaebel, Hauschildt, Mühleck, & Smidt: 2012) reprezintă un demers comprehensiv de inventariere și descriere a instrumentelor de colectare a datelor și analiză a parcursului în carieră al absolvenților programelor de studii universitare din 31 de state (membre și ne-membre ale UE). Trebuie de asemenea menționată Rezoluția din 20 aprilie 2012 a Parlamentului European cu privire la modernizarea sistemelor europene de învățământ superior. În acest document se arată că în vederea cunoașterii felului în care învățământul superior întâmpină cerințele pieței muncii este nevoie de strângerea datelor relevante pentru angajabilitatea noilor absolvenți. La întâlnirea din mai 2012 de la București a miniștrilor educației s-a accentuat pe dezvoltarea la nivel european a unor indicatori privind angajabilitatea.

Un punct esențial în abordarea la nivel european a angajabilității absolvenților de învățământ superior este reprezentat de *Recomandarea Consiliului privind monitorizarea parcursului profesional al absolvenților*, 30.05.2017 COM 2017 249FINAL – 0100 NLE⁴. Recomandarea s-a bazat pe rezultatele obținute în cadrul studiului la nivel european, realizat la solicitarea CE, *Testing the Feasibility of a European Graduate Study. Final report of the EUROGRADUATE feasibility study* (Mühleck et. al.: 2016). Concluzia generală a acestui studiu este că inițiativele cu privire la monitorizarea parcursului profesional al absolvenților la nivel de sistem sunt larg răspândite în Europa,

---

² Raportul este disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0487:FIN:EN:PDF>.

³ Vezi: www.cedefop.europa.eu/files/com669_en.pdf.

⁴ https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/graduate-com-2017-249_en.pdf.

dar abordările și nivelurile de activitate variază în mod considerabil de la un stat la altul. Recomandarea Consiliului din mai 2017 solicită statelor membre să se angajeze să asigure elaborarea de inițiative cu privire la monitorizarea parcursului profesional al absolvenților, care să respecte prevederile privind protecția datelor personale.

Obiectivul statuat în Recomandarea Consiliului este ca până în anul 2020 să fie implementate sisteme de monitorizare a parcursului profesional al absolvenților care să includă:

- a) colectarea de date administrative relevante din bazele de date din domeniul educației, din domeniul fiscal și din cel al securității sociale;
- b) elaborarea de anchete longitudinale cu privire la absolvenți, la nivelul sistemului de învățământ; și
- c) posibilitatea ca autoritățile publice să asocieze, pe o bază anonimată, date din diferite surse, în vederea creării unei imagini complexe a rezultatelor absolvenților de învățământ superior.

Datele colectate vor de două tipuri: 1) date cantitative, precum: i) informații sociobiografice și socioeconomice; ii) intensitatea studiilor; iii) tipul de studii; iv) calificarea (calificările); v) creditele obținute; vi) domeniul de studii; vii) tranziția către încadrarea în muncă sau către o educație și o formare suplimentare; viii) câștigurile; ix) tipul contractului de muncă; x) situația în ceea ce privește încadrarea în muncă; xi) ocupația, statutul profesional și/sau activitatea; xii) mobilitatea geografică și/sau sectorială; 2) date calitative, precum: i) relevanța domeniului de studii pentru ocuparea forței de muncă; ii) participarea la activități de voluntariat sau de angajament civic; iii) progresul și satisfacția în carieră; iv) percepții asupra calității și relevanței experienței lor în domeniul educației și al formării profesionale.

În cele ce urmează ne vom opri însă asupra aspectelor care privesc problematica elaborării și aplicării politicilor publice nu atât la nivelul UE, cât în România – îndeosebi la nivelul administrației centrale, dar și la cel al instituțiilor de învățământ superior. Pentru ca susținerile de mai jos să fie inteligibile, e nevoie să precizăm unele noțiuni.

Vom începe cu cele care privesc activitățile de analiză a politicilor publice⁵. Deși expresia se folosește în multe sensuri (Hogwood, Gunn: 1984), în cele ce urmează printr-o politică publică⁶ vom înțelege *o rețea de decizii legate între ele privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea lor în situații specifice*. Procesul de înfăptuire (sau de realizare) a politicilor este procesul de formulare și de aplicare a politicilor publice.

Cadrul conceptual al analizei politicilor publice trebuie însă detașat cu grijă de alte abordări teoretice. În particular, așa cum este formulat principalul obiectiv al Proiectului de față nu este greu să se constate o interferență între cadrul teoretic al analizei politicilor publice și altele. Astfel, ideea de "planificare strategică" nu provine din acest cadru și este bine să fie ținută separat, pentru a nu produce confuzii conceptuale. Credem că produsele acestui proiect ar fi bine să facă în etapele sale ulterioare apel esențial la ideile de analiză a politicilor publice.

E folositor să notăm aici sensul în care va fi folosită pe parcursul acest studiu și expresia "analiza politicilor publice". În general, există două mari modalități în care se poate realiza studiul procesului de înfăptuire a politicilor publice: 1) ca analiză a politicilor: o activitate de cercetare (de multe ori universitară) care vizează în principal studierea, înțelegerea teoretică a procesului de înfăptuire a politicilor; sau 2) ca analiză pentru politici: o activitate practică (de multe ori solicitată de un client), care vizează soluționarea unei probleme concrete. Vom vedea că distincția este extrem de relevantă atunci când ne vom raporta la evaluarea intervențiilor publice, în particular a politicilor publice.

Cea mai cunoscută – și, în consecință, cea mai utilizată – abordare a procesului de înfăptuire a politicilor publice constă în separarea analitică a mai multor stadii sau etape și subetape distincte ale acestuia. Conceptul central devine cel de ciclu al unei politici:

---

⁵ Următoarele câteva paragrafe se bazează pe Miroiu (2001).

⁶ În engleză "public policy". E important să notăm că în limba română expresia "politică" poate referi fie la un fenomen care în engleză e redat prin termenul "politics", fie la unul redabil prin cel de "policy". E important să deosebim clar cele două sensuri (chiar dacă în multe feluri ele sunt legate). În cele ce urmează expresia "politică publică" traduce expresia: "public policy".

acesta este șirul acestor stadii sau etape ale procesului de înfăptuire a politicii respective. Chiar dacă astăzi în multe lucrări acest tip secvențial de analiză a politicilor nu este acceptat⁷, el e totuși deosebit de atrăgător atunci când dorim să evidențiem trăsături importante ale acestui proces. Ideea că putem realiza această decupare a procesului oricărei politici provine din primele lucrări dedicate analizei politicilor. În general, ea nu mai este astăzi acceptată; dar nu de puține se apelează la aceasta pentru a face prezentarea procesului politic mai intuitivă și mai ușoară.

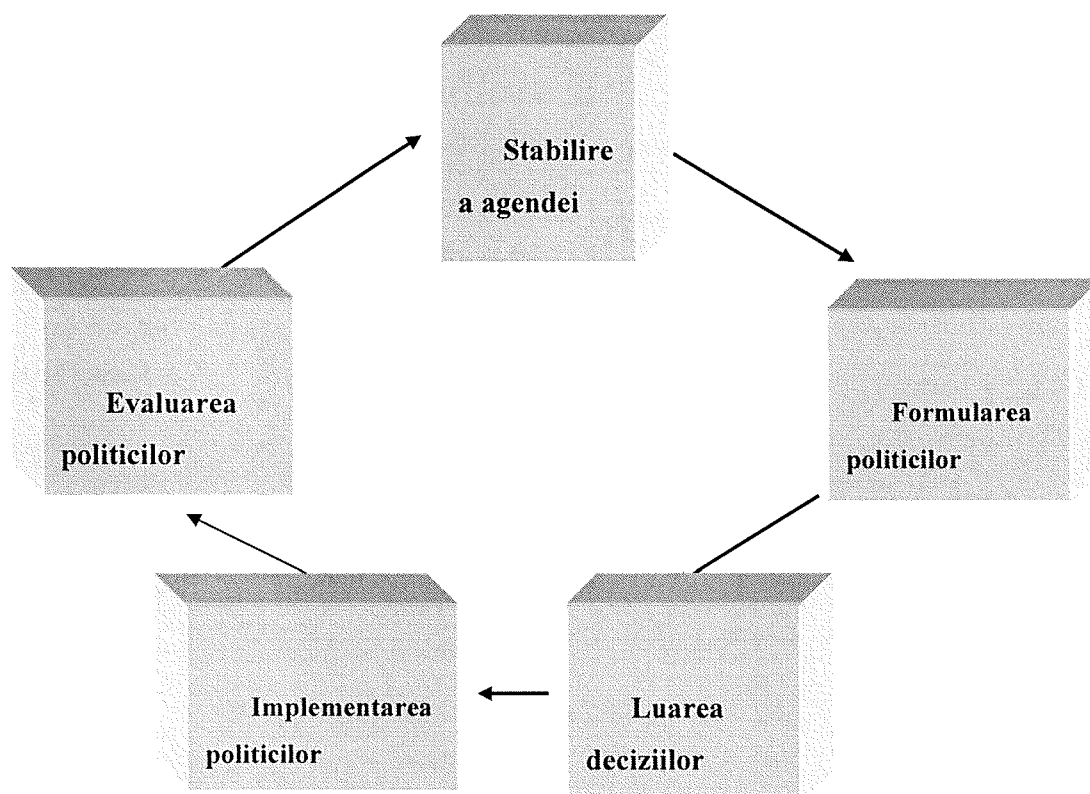
Felul în care sunt stabilite etapele din ciclul politicilor publice diferă de la autor la autor. Pentru scopurile pe care și le propune acest studiu vom adopta următoarea schemă cu cinci elemente⁸: în cadrul ei, *stabilirea agendei* reprezintă procesul prin care problemele ajung în atenția publicului și a instituțiilor guvernamentale; *formularea* politicilor constă în procesul prin care sunt definite, evaluate, acceptate sau respinse politici alternative de soluționare a unei probleme aflate pe agendă; *luarea deciziilor* este etapa în care instituțiile guvernamentale adoptă o anumită alternativă pentru soluționarea unei probleme; *implementarea* constă în procesul prin care instituțiile sau instituțiile de autoritate publică (guvernamentală) aplică politica, fac trecerea de la decizie la practică; în sfârșit, *evaluarea* constă în modalitățile prin care rezultatele politicilor sunt monitorizate și evaluate. (Întrucât avem în vedere un "ciclu" al politicilor, e de așteptat ca etapa evaluării să poată conduce la reconceptualizarea, redefinirea problemei și a soluțiilor propuse.)

---

⁷ Un cadru alternativ de analiză este modelul coaliției de susținere al lui P. Sabatier (Sabatier, Jenkins-Smith: 1999).

⁸ Desigur, sunt posibile și alte conceptualizări. Unii autori disting doar patru stadii (de obicei este exclus cel al deciziei), alții însă merg până la a face apel chiar la 11 stadii ale ciclului politicilor publice.

Figura 1: Etapele procesului de înfăptuire a politicilor publice

În cele ce urmează, nu de puține ori, vom încerca să plasăm studiile realizate în România privind angajabilitatea absolvenților de învățământ superior într-una dintre cele cinci etape. Această tentativă – oricât de riscantă ar fi – permite să evidențiem progresul în procesul de realizare a unor politici publice coerente de urmărire a carierei profesionale a absolvenților.

Cum se va vedea, în cele mai multe cazuri considerăm că avem a face cu mecanisme care țin de stabilirea agendei, deci de prima etapă a acestui proces. Vom accentua asupra acelor studii care au contribuit la intrarea pe agenda publică⁹ a problematicei angajabilității. Chiar dacă unele dintre proiectele analizate au fost derulate

⁹ Agenda publică (sau sistemică) poate fi definită astfel: ea cuprinde toate problemele care: 1) sunt obiectul unei atenții largi, sau cel puțin sunt conștientizate; 2) din punctul de vedere al unei părți importante a publicului, ele solicită acțiune; 3) sunt, în percepția membrilor comunității, subiectul potrivit al activității unei instituții guvernamentale.

de instituții guvernamentale, există motive îndeajuns de temeinice pentru a fi reticenți să considerăm că această problematică a intrat în sens propriu și pe agenda formală¹⁰. Căci e vorba doar de studii, de multe ori ignorate (parțial sau chiar total) de decidenți, care nu au fost sprijinite de autoritățile centrale.

Uneori, vom argumenta, rezultatele proiectelor analizate ne plasează în etapa formulării politicilor. În cadrul acestora sunt definiți indicatori, sunt propuse și testate instrumente de analiză, sunt formulate metodologii de aplicare a acestor instrumente. Mai mult, sunt realizate studii pilot sau chiar cercetări la nivel național care pot fi utilizate pentru realizarea și apoi implementarea unor politici. Dar e important să subliniem că procesul de formulare a politicilor este încă într-un stadiu incipient. Trecerea către a treia etapă, de luare a deciziilor efective, este încă așteptată. Totuși, analiza realizată va indica faptul că în momentul de față există premise puternice pentru ca formularea unei politici coerente, detaliate să fie realizată. Cum am menționat deja, un stimulent important în acest sens îl reprezintă intrarea pe agenda formală a UE a problemei angajabilității și chiar formularea de către Consiliu a unui punct de vedere clar (Recomandarea Consiliului din mai 2017).

Având în vedere situația *de facto*, există așadar constrângeri puternice pentru a putea evalua extensiv și complet impactul pe care l-au avut sau îl pot avea proiectele analizate, inclusiv cel de față. În studiul de față nu facem decât să propunem 1) un cadru conceptual prin care se poate realiza acest lucru; și 2) câteva exemple privind modul în care va putea fi analizat acest impact. E important de menționat că o evaluare corectă a impactului are de asemenea nevoie de scurgerea unui timp relevant, în care să se poată manifesta efectiv consecințele acestor proiecte analizate.

Am menționat mai devreme că evaluarea poate fi considerată o etapă sau un stadiu al ciclului politicilor publice. Ea constă în *examinarea empirică obiectivă și sistematică, cu ajutorul metodelor de cercetare socială, a politicilor publice*. Să subliniem de la început că ea are un caracter normativ: scopul evaluării nu este acela de a

¹⁰ Agenda formală sau instituțională este reprezentată de subiectele sau problemele cărora oficialii guvernamentali sau persoanele asociate strâns cu aceștia le acordă o atenție serioasă la un anumit moment.

descrie o stare de fapt (cea la care a condus implementarea unei anumite politici publice), ci mai degrabă de a evalua acea stare de fapt în raport cu ceva. Așa cum subliniază Cerkez (2009, p. 33), conceptul de evaluare a suferit modificări importante de-a lungul timpului, pe cel puțin zece dimensiuni:

- 1) adoptarea uneia sau alteia din teoriile cu privire în particular la cunoașterea științifică;
- 2) poziția avută cu privire la rolul metodelor și tehnicilor de cercetare socială;
- 3) concepția cu privire la scopul evaluării;
- 4) rolul atribuit evaluatorului;
- 5) înțelegerea obiectului evaluării (ce componente ale politicii sunt evaluate);
- 6) concepția cu privire la implicarea ceretătorului și la înțelesul conceptului de obiectivitate în evaluare;
- 7) felul în care e înțeleasă utilizarea corectă a rezultatelor evaluării;
- 8) acceptarea sau nu a ideii de ciclu al politicilor publice;
- 9) concepția asupra deciziilor sociale sau colective; și, în final,
- 10) criteriile sau standardele în raport cu care se face evaluarea.

Să ne oprim puțin doar asupra ultimului aspect. S-a argumentat că aceste criterii sau standarde în raport cu care se realizează evaluarea pot fi definite în modalități foarte diferite. Ca să luăm doar câteva exemple, evaluarea poate fi definită sau:

- a) în raport cu măsura în care sunt atinse obiectivelor propuse de respectiva politică; sau
- b) în raport cu tipul de rezultate obținute (indiferent dacă acestea au fost între cele urmărite atunci când s-a elaborat și adoptat acea politică); sau
- c) în raport cu mărimea efortului depus pentru a atinge acele rezultate, comparativ cu efortul depus; sau

- d) în raport cu măsura în care rezultatele obținute sunt echitabile¹¹;
sau
- e) măsura în care acele rezultate răspund așteptărilor decidenților, cei care au adoptat și au urmărit implementarea politicii¹².

Aceste diferențe fac ca, de exemplu, atunci când dorim să oferim o evaluare a impactului unei politici publice – sau cel puțin, așa cum va fi cazul mai jos, al unui proiect care urmărește definirea, formularea sau aplicarea unei politici publice – susținerile pe care le face evaluatorul să fie foarte diferite în raport cu indicatorii sau standardele avute în vedere. În analiza de mai jos a proiectelor prin care s-a studiat angajabilitatea absolvenților de învățământ superior din România, cu care prezentul proiect este corelat, vom menționa de mai multe ori felul în care poate fi înțeles impactul acestora. De cele mai multe ori vom avea în vedere:

- a) măsura în care s-a reușit introducerea acestei problematice pe agenda publică și formală; dar și
- b) rolul lor în definirea, formularea explicită a problematicei; precum și
- c) măsura în care au contribuit la formularea instrumentelor de cercetare.

Vom nota de asemenea faptul că, nu în puține cazuri, aceste proiecte au fost neglijate de decidenții în materie de politici publice – ceea ce poate însemna diverse lucruri, inclusiv faptul că rezultatele nu corespund așteptărilor lor (uneori cu caracter politic¹³).

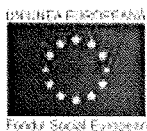
---

¹¹ "Echitabil" poate însemna, de exemplu, că acea politică are ca rezultat o distribuție corectă a beneficiilor și costurilor între membrii societății.

¹² Plecând de la aceste aspecte complexe, Stufflebeam (vezi de exemplu Stufflebeam, Coryn: 2014, p. 309) a dezvoltat modelul CIPP (Context-Intrări-Proces-Produs) al evaluării. În românește, modelul este prezentat în Cerkez (2012, pp. 47 – 53).

Evaluarea politicilor publice este abordată pe larg în multe tratate care îi sunt dedicate. Între acestea, vezi: Nagel (2002), Khandker et al. (2010), Gertler et.al. (2011).

¹³ În sens de "politics".

Studiul de față a fost construit având în vedere, cu prioritate, acest aspect al proiectelor analizate. Ideea generală pe care s-a bazat a fost aceea că, dincolo de caracterul lor uneori pregnant academic (de "analiză a politicilor") e nevoie să detectăm modul în care aceste proiecte pot servi practic (ca "analiză pentru politici"). Iar în acest cadru ideea de impact devine centrală: ea indică felul în care beneficiile obținute nu numai că răspund cerințelor inițiale, dar, mai mult, sunt eficiente și în același timp au efecte benefice remarcabile asupra tuturor membrilor societății.

Partea I – Proiecte privind inserția profesională a absolvenților implementate la nivel național

În cadrul acestei părți a studiului vom prezenta pe scurt metodologiile și rezultatele proiectelor implementate în perioada 2007 – 2015 care au avut ca obiectiv principal colectarea și analiza datelor cu privire la diferite cohorte de absolvenți ai programelor de studii de nivel universitar. La finalul acestei secțiuni vom formula o serie de concluzii și recomandări privind realizarea în viitor, inclusiv în cadrul prezentului proiect, a unor demersuri similare.

I.1. ABSOLVENȚII RECENTI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ȘI INTEGRAREA LOR PE PIAȚA MUNCII - PROIECTUL DOCIS - ACPART (2010)

În perioada noiembrie 2008 - octombrie 2011, Agenția Națională pentru Calificări din Învățământul Superior și Parteneriat cu Mediul Economic și Social (ACPART) a implementat un proiect ce viza ”modernizarea sistemului de calificări din sistemul de învățământ superior, compatibilizarea cu spațiul european și corelarea cu cerințele pieței muncii”¹⁴. În cadrul acestui proiect s-a derulat în anul 2010 un studiu național privind absolvenții de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii.

Informații cu privire la studiul realizat atunci pot fi obținute din parcurgerea rezumatului raportului final al cercetării întreprinse, intitulat ”Absolvenți recenti de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii”, autorat de Bogdan Voicu, Mălina Voicu și Claudiu Tufiş și disponibil on-line¹⁵.

Obiectivul studiului a fost, potrivit autorilor, ”urmărirea traiectoriilor pe care absolvenții le au pe piața muncii, tipul de munci pe care le prestează, legătura dintre activitatea profesională și cele studiate în facultate, atât din punct de vedere al nivelului de calificare necesar, cât și în ce privește domeniul de activitate și specializarea îngustă”. În acest context, întrebarea de cercetare pe care studiul și-a propus-o a fost „Ce se petrece cu absolvenții după absolvire, în ce măsură folosesc pe piața muncii achizițiile din facultate, sunt banii (publici și privați) cheltuiți în așa fel încât absolvenții să constituie o

¹⁴ Sursa: http://www.anc.edu.ro/?page_id=183

¹⁵ Documentul poate fi consultat la adresa:

https://www.researchgate.net/profile/Claudiu_Tufis/publication/273750435_Absolventii_recenti_de_invatamant_superior_si_integrarea_lor_pe_piața_muncii/links/5509f20b0cf20f127f90bd7a/Absolventii-recenti-de-invatamant-superior-si-integrarea-lor-pe-piața-muncii.pdf?inViewer=0&pdfJsDownload=0&origin=publication_detail.

Trebuie menționat faptul că în prezent organizația beneficiară a proiectului în cadrul căruia a fost redactat studiul nu mai există. De asemenea informațiile oficiale privind proiectul, rezultatele acestuia nu sunt disponibile public.

resursă umană care să pună în mișcare o economie de calitate?”. **Metodologia** folosită în cadrul studiului a fost una mixtă, care a combinat instrumente cantitative și calitative. Colectarea datelor a vizat mai multe grupuri țintă, sau populații: absolvenții de învățământ superior au fost populația țintă principală pentru colectarea datelor, angajatorii au reprezentat a doua populație vizată de culegerea de date, o a treia populație vizată a fost cea a ”recrutorilor”. Metoda de eșantionare pentru culegerea datelor empirice a fost adaptată contextului: astfel, dacă pentru angajatori și absolvenți s-au putut realiza eșantioane reprezentative la nivel național, în cazul recrutorilor s-a apelat la un eșantion ”de disponibilitate”. Angajatorii și absolvenții au fost intervievați folosind chestionare. Principalele informații colectate fiind legate de dimensiuni precum: a) poziția absolvenților recenți pe piața muncii; b) locul de muncă actual, unde lucrează absolvenții și cine îi angajează; c) satisfacția cu viața și cu locul de muncă; d) motivația muncii; e) legătura input - output, ce se caută pe piața muncii și ce știu absolvenții; f) evaluarea globală a studiilor; g) formarea competențelor necesare pe piața muncii; h) cerere și ofertă pe piața muncii; i) formarea continuă și formularea unor predicții privind piața muncii. În cazul recrutorilor s-a folosit ca instrument calitativ discuția de grup (*focus-grup*) în vederea aprofundării informațiilor colectate prin intermediul chestionarelor.

Rată de răspuns obținută a fost de aproximativ 25% în rândul absolvenților de studii universitare, de 12,5% în rândul angajatorilor și de aproximativ 25% în rândul recrutorilor. Ratele de răspuns sunt relativ ridicate, prin comparație cu studii similare ulterioare. Ele pot fi explicate pe de o parte prin noutatea temei și înclinația mai mare a persoanelor de a completa chestionare referitoare la aceasta. Un alt fapt ce a contribuit la realizarea ratelor relativ crescute de răspuns a fost utilizarea, de către firma care a realizat colectarea datelor, a mai multor tehnici de contactare a subiecților (telefonice, față-în-față, prin e-mail) precum și de recrutare a acestora (direct din liste standardizate, prin recomandări de la alte persoane care completaseră deja chestionarele, prin recomandare de la secretariatele facultăților în cazul absolvenților și altele). Cu alte cuvinte, efortul și timpul necesar colectării datelor investite în această cercetare au fost considerabile și, cu o singură excepție, nu au mai fost egale de atunci în niciun alt caz.

În încercarea de a evalua rezultatele acestui studiu, vom nota de la început că, din păcate, raportul de cercetare integral nu mai poate fi astăzi consultat, iar bazele de date, deși rezultate în urma unui proiect cu finanțare europeană nu pot fi nici ele accesate (nici măcar contra-cost). Rezultatele proiectului sunt cele pe care le putem infera prin intermediul sintezei citate anterior. Din multe puncte de vedere, acesta fiind primul studiu de acest tip, realizat la nivel național, rămâne un studiu de referință, iar caracteristicile acestuia au fost prezente și în studii ulterioare. Din perspectiva prezentului raport nu ne interesează neapărat datele înregistrate privind angajabilitatea sau dimensiunile urmărite. Ceea ce ne interesează însă este o evaluare a rezultatelor obținute în contextul unui efort tehnic semnificativ. Mai mult, este important în ce măsură rezultatele obținute au determinat efecte la nivelul strategiilor, politicilor publice sau cel puțin al calității programelor de studii.

Unele aspecte subliniate de concluziile sintezei raportului de cercetare sunt importante și au fost reluate apoi de alte proiecte care aveau ca obiectiv analiza domeniului învățământului superior. Spre exemplu, studiul a constatat existența unui decalaj între așteptările pieței forței de muncă și abilitățile deținute de absolvenți în ceea ce privește competențele transversale și specifice. Această constatare, reconfirmată în aproape toate studiile ulterioare, nu a reprezentat încă un subiect abordat de politicile educaționale sau de cele vizând calitatea învățământului superior. Pe de altă parte, studiul constata nivelul foarte mare de fragmentare a specializărilor de nivel universitar oferite prin programele de studii. Este semnificativ să observăm faptul că această concluzie a fost coerentă cu unele măsuri la nivel politic (policy). Astfel, prin ordin de ministru, în anul 2011 numărul specializărilor de licență a fost redus de la 325 la doar 56 de domenii (iar această situație persistă și la data scrierii acestui raport).

Impactul pe care studiul l-a produs asupra sistemului universitar și a relațiilor acestuia cu piața forței de muncă este unul semnificativ, la momentul publicării rezultatelor acestuia. Numărul relativ mare (peste 3000 de rezultate la o căutare cu ajutorul motoarelor de căutare) de articole de presă care preiau rezultatele studiului și care variază de la publicații generale la cele specializate indică un efect mare la nivel public. Acest lucru indică faptul că problematica angajabilității și-a făcut loc în mod

semnificativ pe agenda publică. Dar, așa cum se întâmplă în general cu temele care sunt susținute îndeosebi de massmedia, problematica angajabilității nu a reușit să se mențină o perioadă mai lungă în atenția publicului. Impactul pe termen mediu și lung al studiului a fost unul mediu spre redus. Coerența cu unele decizii ale autorităților publice pe care am notat-o mai devreme nu indică și o legătură mai strânsă, de exemplu de natură cauzală. Faptul acesta este important, cu atât mai mult cu cât în perioada următoare autoritățile din domeniul educației superioare (îndeosebi Ministerul de linie relevant) nu au luat decât puține alte decizii în privința gestionării angajabilității absolvenților de învățământ superior. Chiar dacă unele proiecte ulterioare care au vizat diverse dimensiuni ale învățământului superior au abordat tematica absolvenților și a relației acestora cu angajatorii, elaborarea și implementarea unor politici publice coerente în acest domeniu a fost aproape inexistentă. Studiul rămâne unul de referință, rezultat al unui efort considerabil și reprezintă, cel puțin din punct de vedere științific un reper pentru oricare dintre încercările viitoare de analiză a acestui domeniu.

Proiectul de față – gestionat de Ministerul Educației Naționale – poate fi considerat însă în descendența proiectului analizat aici sub două aspecte: pe de o parte, el urmărește să îmbogățească cunoașterea noastră asupra acestei problematice; pe de altă parte, fiind implementat de autoritatea statală cu atribuții esențiale în domeniu el poate fi considerat parte a unui proces prin care problematica angajabilității devine o parte integrantă a agendei publice.

I.2. ABSOLVENȚI ȘI PIAȚA MUNCII - STUDIUL NAȚIONAL DE MONITORIZARE A INSERȚIEI PE PIAȚA MUNCII A ABSOLVENȚILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR - *ABSOLVENȚII ȘI PIAȚA MUNCII* (APM)

Contextul proiectului APM a fost unul de dezvoltare instituțională și organizațională al unui sistem coerent de prospectare a relației dintre piața forței de muncă și sistemul educațional, în special componentele de învățământ superior și cea a învățământului vocațional. Primul dintre proiectele APM finanțat prin Programul Operațional Sectorial – Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU) s-a bazat de fapt pe rezultatele unor proiecte anterioare. Descrierea pe scurt a contextului instituțional și de politici este importantă pentru a înțelege structura și rezultatele studiilor APM. În perioada 2004 – 2006, Consiliul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic (CDIPT) a implementat proiectul multianual TVET, finanțat prin programul financiar de susținere a aderării României la UE, programul PHARE¹⁶. Obiectivul acestui program multi-anual, conform web-site-ului proiectului era definit astfel:

”Obiectivul general al programului multianual Phare TVET 2004-2006 este de a susține adaptarea și îmbunătățirea ofertei sistemului TVET, contribuind la consolidarea adaptabilității și angajării forței de muncă la nivel regional și local, și în special, de a consolida capacitatea instituțională a școlilor din mediul rural și din localități mici și mijlocii pentru a oferi absolvenți bine pregătiți capabili să contribuie la regenerarea economiei locale”.

În acest context, printre alte activități, în cadrul acestui proiect au fost elaborate primele metodologii și instrumente pentru colectarea datelor privind absolvenții de

---

¹⁶ Detalii despre proiect, rapoartele finale ale activităților și altele sunt disponibile la adresa: <http://www.tvet.ro/index.php/ro/proiecte-de-dezvoltare-a-invamantului-profesional-si-tehnic/212-programul-multianual-phare-tvet-2004-2006.html>.

învățământ de nivel liceal și universitar. Totodată, în contextul acestui proiect, Ministerul Educației a adoptat o metodologie-cadru aprobată prin Ordin de ministru (nr.6012/21 noiembrie 2008)¹⁷. În conformitate cu metodologia adoptată scopul studiilor privind inserția profesională a absolvenților de învățământ superior urma să fie acela de "a furniza informații privind evoluția profesională a acestora, la diferite intervale de timp după absolvire, în corelație cu o serie de descriptori socio-biografici și educaționali". Ordinul de ministru de la acea dată stabilea și structura consorțiului care urma să elaboreze și implementeze studiile periodice privind absolvenții de învățământ superior. Urmău să fie înființate un *Comitet de Coordonare*, la nivel național, alcătuit din reprezentanți ai ministerului, ARACIS, CNFIS, CNR (Consiliul Național al Rectorilor) și ACPART precum și un grup de implementare, cu rol tehnic, alcătuit din experți selectați de către minister, ARACIS și CNFIS. În acest context instituțional este elaborat și aprobat primul dintre proiectele din seria APM, administrat de UEFISCDI. Pe de altă parte, e important să subliniem că astfel problematica angajabilității nu numai că a intrat pe agenda formală a guvernului, dar au fost elaborate și primele măsuri de

- 1) formulare a tipului de politici care urmau a fi aplicate;
- 2) stabilire a cadrelor metodologice în vederea implementării acestor politici;
- 3) indicare a instrumentelor în vederea studierii angajabilității.

Obiectivul proiectului APM¹⁸ a fost acela de a consolida rolul universităților în colectarea, analiza și proiectarea informațiilor privind competențele dobândite de absolvenții programelor de studii din învățământul superior. Proiectul pornea astfel de la observațiile și concluziile studiilor prospective realizate anterior și își propunea dezvoltarea unor mecanisme și instrumente la nivelul universităților pentru colectarea și analiza datelor privind situația pe piața muncii a absolvenților proprii. **Metodologia** dezvoltată în cadrul proiectului a avut ca sursă principală de inspirație studiul realizat anual în Germania de către Centrul Internațional pentru Cercetare în Invatamantul

---

¹⁷ Textul complet al ordinului poate fi consultat la adresa: <http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/11137>.

¹⁸ Informații detaliate privind proiectul, scopul acestuia, obiectivele, metodologia, instrumentele utilizate precum și rezultatele acestuia pot fi consultate la adresa: <http://www.absolvent-univ.ro/>.

Superior (INCHER) de la Universitatea din Kassel din Germania. INCHER, partener al proiectului, a contribuit la adaptarea propriei metodologii și a instrumenteului de colectare a datelor, precum și în analiza acestora. Potrivit acestora trebuiau constituite paneluri de absolvenți care să asigure colectarea longitudinală a informațiilor la 1 an și 5 ani de la absolvire. Pentru început au fost colectate informații cu privire la cohortele de absolvenți din anii 2005 și 2009, iar ulterior, în anul de prelungire al proiectului, au fost abordate cohortele 2006 și 2010. Chestionarul utilizat atunci a fost unul comprehensiv, de tip omnibus care colecta răspunsuri cu privire la diverse teme:

- a) perioada și tipul studiilor universitare și postuniversitare;
- b) informații socio-demografice și domenii de formare profesională;
- c) caracteristicile programului de studii absolvit;
- d) durata efectivă a programului de studii;
- e) condițiile de desfășurare a studiilor;
- f) căutarea unui loc de muncă;
- g) procedurile de inserția pe piața muncii;
- h) primul loc de muncă;
- i) locul de muncă actual; și
- j) mobilitatea geografică în rândul absolvenților de studii superioare și altele.

Rata medie brută de participare la studiu, potrivit raportului sintetic elaborat în cadrul proiectului *Studenți, absolvenți și piața muncii*¹⁹ a fost de aproximativ 20% pentru promoția 2009 respectiv aproximativ 14% pentru promoția 2005. Ratele de răspuns sunt relativ ridicate, având în vedere faptul că populația totală vizată de studiu a totalizat peste 210.000 de persoane. Mai mult, aceste rate de răspuns au fost atinse prin utilizarea unui chestionar on-line, transmis prin e-mail la adresele înregistrate de secretariatele facultăților pentru absolvenți și, acolo unde nu au fost disponibile adrese de e-mail, prin transmiterea prin poștă a unor chestionare tipărite la ultima adresă cunoscută a absolvenților. (Să notăm că Universitatea din București și Universitatea Politehnica din

---

¹⁹ Textul complet al raportului poate fi consultat la adresa: http://sapm.forhe.ro/wp-content/uploads/2016/04/SAPM_raport_centralizat-final.pdf.

București au fost singurele universități din România care au refuzat participarea la acest prim val al studiului.)

Rezultatele obținute în urma studiului au fost utilizate pentru redactarea unei *Analize a inserției absolvenților de învățământ superior* realizată la nivel național. Pentru prezentul studiu ceea ce ne interesează în primul rând este impactul pe care acest proiect l-a avut. Un prim efect pe care studiul Absolvenți și Piața Muncii l-a produs a fost dezvoltarea unei preocupări la nivel de sistem privind situația absolvenților programelor de studii de nivel universitar. Altfel formulat, așa cum am menționat anterior, proiectul a contribuit la intrarea pe agenda formală a problematicii angajabilității și la parcurgerea unor primi pași în ce privește formularea unor politici coerente în acest sens. Într-adevăr, până în anul 2009, anul demarării proiectului, situația absolvenților programelor de studii de nivel universitar era menționată doar într-un indicator al Metodologiei pentru evaluarea externă a calității²⁰, elaborată și utilizată în evaluările ARACIS. Ulterior, situația absolvenților programelor de studii de nivel universitar devine o temă des abordată în documentele de analiză a sectorului de învățământ superior. Putem aminti aici Raportele privind starea finanțării învățământului superior²¹ elaborate de CNFIS. (Așa cum am menționat, CNFIS a fost implicat într-un mod esențial în cadrul proiectului.) Spre exemplu, în Raportul aferent anului 2012, există un subcapitol privind propunerea stabilirii unor domenii prioritare de finanțare a învățământului superior²². Metodologia dezvoltată în vederea propunerii unei prioritizări a finanțării pentru anumite domenii de studii avea în vedere inclusiv eficiența educațională și rezultatele în inserția profesională obținute de către absolvenții programelor de studii universitare.

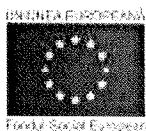
Dincolo de propunerile pentru elaborarea unor politici educaționale, primul studiu APM a constituit, din perspectivă metodologică, un moment deosebit de important.

---

²⁰ Metodologia a fost aprobată prin lege în anul 2006 și începuse să fie deja utilizată în evaluările externe ale experților ARACIS. Detalii privind metodologia pot fi consultate aici: <http://www.aracis.ro/uploads/media/legea87.pdf>.

²¹ Textul complet al rapoartelor poate fi consultat aici: <http://www.cnfis.ro/rapoarte-cnfis/>.

²² Pentru detalii vezi textul raportului la adresa: <http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2013/04/Raport%20CNFIS%202012%20-%20Starea%20finantarii%20invatamantului%20superior..pdf>, în special pp. 47-50.

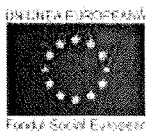

Pe baza acestuia au fost dezvoltate ulterior studii privind absolvenții de învățământ superior din alte promoții. De asemenea, instrumentele utilizate pentru colectarea datelor au fost adaptate specificului sistemului educațional din România, și au fost îmbunătățite. Totodată, în ultimul val al proiectului, coordonat de UEFISCDI, a fost dezvoltată o platformă on-line, racordată la sistemul informatic centralizat de gestiune a sistemului educațional din România, care permite extragerea datelor de contact al absolvenților și diseminarea chestionarului către aceștia. Această platformă are funcții care permit universităților, prin integrarea cu informațiile din Registrul Matricol Unic, să contacteze absolvenții propriilor programe de studii și să le adreseze chestionare personalizate, în funcție de propriile interese ale universităților.

Câteva dintre concluziile acestui studiu sunt interesante și merită să fie reținute aici, în special pentru a vedea în ce măsură ele vor fi confirmate sau infirmate de studiile viitoare. Pe baza datelor colectate, autorii studiului observau faptul că există o strânsă legătură între profilul liceului absolvit și domeniul de studii în care o persoană își obține calificarea inițială de nivel universitar. De asemenea se constata faptul că, adesea, persoanele care aleg să urmeze o a doua specializare sau program de studii aleg să facă acest lucru în cadrul unei universități private. Această observație era explicată prin faptul că aceste persoane au de regulă un loc de muncă pe care doresc să îl mențină pe parcursul studiilor. Interesant este faptul că absolvenții care au un loc de muncă pe care reușesc să îl păstreze pe perioada studiilor tind să își mențină locul de muncă și după absolvire; mobilitatea ocupațională, cel puțin la nivelul promoțiilor 2005 și 2009 pare a fi relativ scăzută. Mai mult, autorii studiului constată faptul că, în medie, absolvenții promoției 2005 au ocupat aproximativ 2 locuri de muncă de la momentul absolvirii până la momentul realizării studiului.

În ceea ce privește competențele dobândite pe parcursul programului de studii, absolvenții care au făcut parte din grupul țintă al cercetării par să le prefere pe cele transversale, generice, în detrimentul celor specifice domeniului de studii în care se pregătesc pe parcursul studiilor. Majoritatea absolvenților considerau că, după finalizarea unei pregătiri universitare generale, pentru dezvoltarea competențelor tehnice, specifice

domeniului de studii absolvit, pot urma, ulterior absolvirii, programe de formare profesională la locul de muncă.

De asemenea, se constata pentru prima dată o diferență semnificativă între absolvenții din promoțiile pre și post-criza economică în ceea ce privește căutarea unui loc de muncă. Dacă absolvenții din promoția 2005 începeau să își caute un loc de muncă după momentul absolvirii, cei din promoția 2009 făceau astfel de demersuri încă din timpul perioadei studiilor. Cu toate acestea se constata o diferență foarte mare între absolvenții celor două promoții, în ceea ce privește rata de ocupare. Astfel dacă doar 1,8% dintre absolvenții promoției 2005 nu aveau încă un loc de muncă, mult mai mulți, aproximativ 17% dintre cei proveniți din promoția 2009 se aflau în această situație. Diferența poate fi explicată prin durata de timp scursă de la momentul absolvirii, care este evident mai scurtă pentru absolvenții mai recenti. Însă, constatatau autorii raportului, ocuparea unor locuri de muncă de proastă calitate, inclusiv ocuparea unor posturi în zona "gri sau neagră" a economiei (fără contracte de muncă sau cu contracte inadecvate muncii prestate) contribuie la înregistrarea unor astfel de valori.

Este interesant de asemenea faptul că pentru persoanele din promoția 2009 alternativa la situația șomajului o constituie continuarea studiilor. Astfel, chiar dacă obținerea unei calificări universitare superioare celei de licență nu are un impact semnificativ asupra șanselor de angajare, sau ocuparea unui post mai bine plasat, un număr relativ mare de absolvenți ai promoției 2009 aleg să urmeze, dacă nu reușesc să găsească un loc de muncă, un program de studii de nivel master, studii aprofundate sau doctorat. Astfel, sistemul de învățământ superior ajunge treptat, fapt confirmat și de rezultatele înregistrate în cazul promoțiilor investigate ulterior, să îndeplinească o funcție de asistență socială, menținând ocupate pentru o perioadă scurtă persoane care s-ar afla în șomaj. Nu trebuie omis aici nici faptul că sistemul de burse acordate din fonduri publice, precum și sistemul de gratuități, dar mai ales programele de studii subvenționate prin fonduri structurale europene în perioada 2009 – 2015 au crescut semnificativ atractivitatea continuării studiilor după momentul absolvirii.

I.3. A DOUA CERCETARE (ANUL DE PRELUNGIRE). ANALIZA METODOLOGIILOR UTILIZATE PENTRU IDENTIFICAREA ȘI STUDIAREA PARCURSULUI PROFESIONAL AL ABSOLVENȚILOR

O consecință imediată a publicării rezultatelor proiectului APM a fost așa-numitul ”an de prelungire”, cu alte cuvinte o extensie tehnică a proiectului inițial. Întrucât pe parcursul proiectului inițial s-a constatat faptul că universitățile sunt interesate de dezvoltarea unor instrumente de analiză și prognoză a inserției profesionale a propriilor absolvenți pe piața muncii și că, mai mult, sunt dispuse să aloce resurse umane și financiare proprii pentru dezvoltarea acestora, așa-numitul an de prelungire a reprezentat continuarea logică a proiectului.

Obiectivele anului de prelungire au fost de cel puțin două feluri:

”anul de prelungire al proiectului APM a fost considerat o etapă de tranziție către realizarea anuală a unor studii independente, la nivelul universităților, dar urmărind o metodologie comună la nivel național și alinierea la standardele europene, acesta reprezentând primul demers din România realizat la nivel național pentru identificarea nevoilor și așteptărilor absolvenților de studii superioare ajunși pe piața muncii, dar și a nevoilor pieței muncii cu privire la cunoștințele și abilitățile necesare absolvenților pentru a răspunde cât mai adecvat cerințelor angajatorilor.”²³

Astfel, pe de o parte, coordonatorii proiectului și-au propus să asigure implementarea descentralizată în viitor a studiilor privind situația absolvenților de învățământ superior, oferind posibilitatea fiecărei universități în parte să își coordoneze propriile studii. Pe de altă parte, obiectivul era acela de a consolida o metodologie la nivel național care să permită analiza relației dintre mediul universitar și programele de pregătire de nivel

---

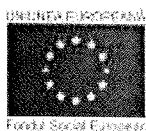
²³ Sursa: http://www.absolvent-univ.ro/UserFiles/File/Raport-2006-2010-final_cuprins.pdf, p. 4.

terțiar și piața forței de muncă. **Metodologia** utilizată în anul de prelungire a fost bazată pe formula inițială proiectată pe baza experienței partenerilor din Germania. Cu toate acestea au fost pilotate unele simplificări ale procedurilor, ale instrumentelor de colectare a datelor precum și ale instrumentelor informatice de gestionare a informației. Unele schimbări, legate de modalitatea de contactare a respondenților au fost implementate, în vederea eficientizării și creșterii participării persoanelor la studiu, spre exemplu a fost înlocuită contactarea prin poșta clasică cu utilizarea serviciilor de mesagerie mobilă, prin transmiterea unei invitații scrise pentru completarea chestionarului prin SMS.

Rata de participare la studiu a fost însă una dintre cele mai mici înregistrate, prin comparație cu studiile anterioare. O primă provocare a studiului a constat în participarea extrem de redusă a universităților, doar 42 de universități acceptând să colaboreze la aplicarea chestionarului. Mai mult, spre deosebire de edițiile anterioare, absolvenții din promoțiile 2006 și 2010 nu au fost contactați în totalitate, ci, din populația de absolvenți, a fost selectat un eșantion. Subliniem însă că selecția nu a fost realizată probabilistic, ci prin transmiterea unei invitații de participare, a cărei acceptare determina transmiterea în continuare a chestionarului. Dimensiunea considerabilă a chestionarului, perioada de aplicare a acestuia precum și apariția unui efect de "oboseală" a respondenților, de scădere a interesului pentru astfel de studii online au determinat rate de răspuns relativ scăzute. Cea mai importantă provocare a fost însă dată de implicarea activă a universităților în faza de aplicare a chestionarelor. Astfel, dacă la valul precedent al cercetării, care viza promoțiile 2005 și 2009, aplicarea chestionarelor a fost administrată central, la nivelul UEFISCDI–CNFIS, în acest caz transmiterea invitațiilor de participare și urmărirea înregistrării răspunsurilor a fost administrată de fiecare universitate în parte.

Rezultatele anului de prelungire a proiectului *Absolvenți și Piața Muncii* au fost mai puțin importante din perspectiva informațiilor propriu-zise privind absolvenții. De altfel, așteptările legate de obținerea unor informații radical noi pentru aceste promoții, prin comparație cu cele analizate în studiile anterioare, nu erau foarte ridicate. Pe de altă parte însă, acest val al proiectului a fost unul extrem de util din perspectiva construcției instituționale și al dezvoltării organizaționale. Pentru prima dată în România, în cadrul

sistemului educațional universitar au fost construite în acea perioadă centre de consiliere profesională sau de relații cu absolvenții. Multe dintre acestea au fost deja inventariate și prezentate în primul raport realizat în cadrul actualului proiect. Putem așadar considera că acest al doilea val al studiului *Absolvenți și Piața Muncii* reprezintă o etapă de consolidare a unor practici organizaționale și un demers foarte important în construcția unui cadru instituțional de realizare a unor studii independente, particularizate la nivelul universităților. Altfel formulat, am putea spune că acest an de prelungire a proiectului a însemnat și punerea la lucru a unora dintre instrumentele importante de implementare a unei politici coerente de urmărire a angajabilității absolvenților de învățământ superior. Un pas în direcția consolidării autonomiei universitare și a descentralizării în acest sector educațional. Impactul său cel mai important a fost contribuția la susținerea și implementare celui de-al treilea val (sau proiect) al cercetărilor cu privire la absolvenții de învățământ superior din România și a inserției profesionale a acestora.

I.4. STUDENȚII, ABSOLVENȚII ȘI PIAȚA MUNCII

Acest a fost ultimul proiect din seria celor administrate de UEFISCDI care au avut ca obiectiv analiza inserției profesionale a absolvenților. Proiectul „Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă (INFO-HE) – POSDRU/155/1.2/S/141278”, implementat de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) și Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) a vizat pe de o parte continuarea colectării datelor privind promoțiile de absolvenți ai programelor de studii de nivel universitar, pe de altă parte consolidarea instrumentelor tehnice care să permită universităților realizarea propriilor studii cu privire la absolvenți.

Obiectivul principal al proiectului SAPM a fost acela de a consolida informațiile deja colectate și de a valida concluziile studiilor anterioare care vizaseră această tematică. Colectarea constantă a datelor cu privire la absolvenți, folosind instrumente de colectare stabile reprezintă o preocupare a majorității statelor europene, după cum se arată în raportul final al proiectului SAPM, dar și în cel de-al doilea raport redactat în cadrul prezentului proiect. Un alt obiectiv al proiectului a fost cel de consolidare, după fazele anterioare de pilotare, atât a instrumentelor și procedurilor de colectare a datelor cât și a procedurilor organizaționale privind menținerea unei relații între absolvenți și universitățile unde au finalizat programele de studii.

Metodologia utilizată pentru investigarea absolvenților nu a fost una diferită radical de valurile anterioare ale studiilor privind absolvenții de învățământ superior. Câteva diferențe semnificative au existat totuși. Pentru prima oară a fost realizat, în cadrul proiectului, un studiu privind instrumentele utilizate la nivel național, dar mai ales cu privire la studii și acțiuni similare derulate de universități. Au fost astfel identificate și inventariate mai multe studii pe care, în urma impulsului reprezentat de participarea la proiectele anterioare, universitățile au început să le întreprindă privind absolvenții unui anumit domeniu sau program de studii. Un alt element de noutate l-a reprezentat

utilizarea pentru prima oară a unei platforme digitale care permitea universităților să își contruiască propriul chestionar adresat absolvenților. Chiar dacă o mare parte dintre întrebările din chestionar erau obligatorii la nivel național, pentru a asigura caracterul longitudinal al studiului universitățile participante la studiu au avut posibilitatea de a introduce și aplica propriile întrebări, pentru moment doar la nivelul propriilor absolvenți. Mai mult, platforma digitală are funcții care permit prelucrarea automată a răspunsurilor înregistrate. (Prelucrarea este limitată pentru moment la funcții statistice descriptive simple.) Rapoartele generate automat de platformă conțin informații generale și specifice și pot fi consultate de diferite categorii de persoane, cum ar fi reprezentanții ai universităților sau publicul larg.

Rata de răspuns a fost de doar 15% dintre persoanele contactate, în total fiind implicate numai 32 de universități. Participarea redusă la studiu poate fi explicată, ca și în cazul celui de-al doilea val de perioada de aplicare a chestionarului, în timpul vacanței de vară în cea mai mare parte. O influență suplimentară a fost și cea a contextului economic și politic, în perioada 2014 – 2015 universitățile fiind mai puțin înclinate să aloce resurse umane și financiare pentru aplicarea unor astfel de studii. De asemenea, la nivelul central al proiectului resursele umane și materiale implicate au fost mult diminuate față de edițiile anterioare ale proiectului.

Rezultatele proiectului SAPM au avut un impact din păcate relativ redus asupra politicilor în domeniul învățământului superior. Ele au fost utilizate în primul rând de către Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior în realizarea Raportului anual privind starea finanțării învățământului superior. Or, CNFIS are numai un rol consultativ pentru Ministerul Educației Naționale. Instrumentele elaborate în cadrul proiectului, în special platforma on-line folosită pentru contactarea absolvenților și colectarea datelor privind inserția profesională a acestora, sunt sub-utilizate în acest moment. Cu toate acestea, rezultatele proiectelor anterioare și ale proiectului SAPM pot fi utilizate pentru a valida o serie de caracteristici ale calității și finalității programelor de studii de nivel universitar gestionate de universitățile din sistemul național de învățământ superior. Totodată, proiectele implementate au arătat faptul că monitorizarea inserției profesionale a absolvenților de învățământ superior reprezintă un proces ce trebuie

gestionat continuu, atât la nivel central, al organismelor care au atribuții specifice în elaborarea politicilor educaționale pentru învățământul superior, cât și la nivel regional și local, la nivelul universităților. Implicarea directă a universităților în acest demers necesită resurse umane și materiale care ar trebui concentrate asupra acestui obiectiv.

Concluziile studiului *Studenți, absolvenți și piața muncii* sunt relevante din perspectivă organizațională, mai ales în ceea ce privește sintetizarea preocupărilor pe care universitățile le manifestă pentru urmărirea parcursului profesional al propriilor absolvenți. Astfel, autorii raportului final al proiectului constatau o serie de aspecte pe baza cărora formulau unele recomandări și propuneri privind îmbunătățirea și diversificarea activității universităților în direcția monitorizării parcursului profesional al absolvenților. Specific, autorii raportului constatau faptul că modalitatea dezirabilă de organizare a studiilor de monitorizare a absolvenților se îndreaptă către organizarea acestora de către fiecare universitate în parte. Cu sprijinul pe care utilizarea unei platforme informatice precum Registrul Matricol al Universităților din România (RMUR) îl poate oferi, universitățile ar putea să își organizeze propriile sisteme de monitorizare a absolvenților. În plus, reprezentanții universităților care au participat la colectarea informațiilor privind acțiunile acestora de monitorizare a absolvenților au subliniat importanța studiilor la dezvoltarea legăturilor dintre universitate și mediul socio-economic. Astfel, raportul final al proiectului evidențiază o preferință unanimă pentru promovarea fundamentată a programelor de studii, în special pe baza informațiilor colectate de la absolvenți cu privire la finalitatea ocupațională a programelor de studii. De altfel, utilitatea unor studii privind absolvenții, inserția profesională a acestora, dar și cu privire la cerințele și nevoile potențialilor angajatori este subliniat și de faptul că rezultatele acestora pot fi utilizate de universități în stabilirea unor domenii de studii prioritare pentru dimensiunea educațională a activității acestora sau pentru stabilirea unor cofre de școlarizare.

Un alt aspect important este legat de experiența diferită a personalului universităților în ceea ce privește implementarea unor studii privind parcursul profesional al absolvenților. Jumătate din reprezentanții universităților au afirmat că au cunoștință sau au participat la studii sistematice cu privire la acest subiect; un sfert au afirmat că aceste

studii au un caracter ocazional, iar restul că astfel de studii nu au fost niciodată întreprinse la nivelul universității. Ponderea relativ crescută a universităților care nu au participat sau nu au efectuat studii cu privire la parcursul profesional al absolvenților reprezintă un argument serios în favoarea extinderii proiectelor și studiilor reprezentative la nivel național privind situația absolvenților.

De altfel, rezultatele studiului amintit arată faptul că doar acele universități ale căror *Centre de Consiliere și Orientare Profesională* au fost active și implicate în îndeplinirea obiectivului organizațional propus au reușit să obțină finanțare pentru proiectele care au avut ca obiectiv monitorizarea absolvenților, sau au fost incluse în eșantioanele reprezentative investigate pe parcursul valurilor succesive ale studiului național *Absolvenți și piața muncii*. Caracterul voluntar, asumat și responsabilitatea în îndeplinirea obiectivelor, a scopului și a misiunii acestor Centre, înființate formal, conform legii, în toate universitățile din România, reprezintă așadar principala condiție pentru reușita demersurilor de colectare sistematică, analiză, interpretare și utilizare a informațiilor privind parcursul profesional al absolvenților de învățământ superior din România.

I.5. BAROMETRELE CALITĂȚII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DIN ROMÂNIA

În perioada 2008 – 2011, în cadrul proiectului FSE-POS DRU/2/1.2/S/1/3933, *Asigurarea calității în învățământul superior din România în context European. Dezvoltarea managementului calității academice la nivel de sistem și instituțional – ACADEMIS* au fost realizate trei analize anuale (2009, 2010, 2011)²⁴ privind starea calității sistemului de învățământ superior în ansamblu. Acestea sunt completate de un al patrulea studiu similar, publicat în anul 2015. Barometrele calității nu au vizat în mod special absolvenții de învățământ superior sau inserția profesională a acestora, însă au atins, în contextul mai larg al evaluării calității la nivel de sistem, și problematica legată de absolvenții de învățământ superior și, îndeosebi, de cea a angajabilității acestora.

Obiectivul comun al Barometrelor Calității a fost acela de a oferi o diagnoză a sistemului românesc de învățământ superior, folosind diferite surse de date, metode de analiză și tipuri de rapoarte. Demersul a fost de tip exhaustiv, având în centrul său conceptul de asigurare a calității în învățământul superior. În vederea explorării, analizei și – ulterior – proiectării pe termen scurt și mediu a unor propuneri de politici publice în direcția îmbunătățirii calității la nivel instituțional dar și de programe de studii, au fost elaborate diverse analize. Acestea au variat de la clasicele sondaje de opinie publică, care au investigat opiniile studenților, cadrelor didactice și ale angajatorilor cu privire la calitatea învățământului superior, la analize instituționale cu privire la procesele, comportamentele organizaționale, exemplele de bune practici întâlnite la nivelul universităților.

---

²⁴ Textul complet al rapoartelor din anii 2009 și 2010 poate fi consultat aici:

<http://proiecte.aracis.ro/academis/asigurarea-calitatii-invatamantului-universitar/rezultate/>; cel al Barometrului din anul 2011 la adresa:

http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/Calitatea_invatamantului_superior_Romania_1_.pdf, iar cel al Barometrului din anul 2015 la adresa:

http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/2015/BAROMETRUL_CALITATII_2015_PDF.rar

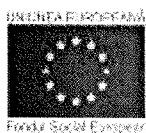
Metodologia utilizată în Barometre poate fi cel mai bine încadrată în categoria designurilor mixte de cercetare. Astfel nu putem vorbi de o singură metodologie, ci de instrumente și abordări științifice variate adaptate subiectului cercetat. Spre exemplu, sondajul de opinie a fost metoda preferată pentru a colecta și analiza părerile și percepțiile subiective ale principalilor actori implicați sau interesați de funcționarea învățământului superior. Similar analiza comparativă a fost utilizată pentru a urmări evoluția modului în care instrumentul acreditării a fost diversificat și dezvoltat pentru a permite dezvoltarea mecanismelor de asigurare a calității.

Impactul Barometrelor calității a fost unul destul de important la nivelul sistemului de învățământ superior. Pe de o parte, ele au fundamentat propunerile de modificare a legislației și metodologiilor privind asigurarea calității și acreditarea universităților și a programelor de studii. Propunerile formulate nu au fost niciodată transpuse în practică; om putea constata însă că structura și funcționarea universităților au fost totuși modificate de către acestea pentru a răspunde nevoilor identificate și diagnosticate. Informațiile și rezultatele analizelor prezentate în Barometre au vizat și relația dintre universități și angajatori. Astfel, în Barometrul publicat în anul 2011 întâlnim o amplă discuție pe baza datelor colectate în cei trei ani (2009, 2010 și 2011) cu privire la relația dintre piața muncii și rezultatele programelor de studii universitare²⁵. Ceea ce barometrele calității au indicat – iar această concluzie este probabil una dintre contribuțiile cu cel mai mare impact pe care acestea le-au avut – a fost faptul că, prin aplicarea unor indicatori statistici măsurabili, obiectivi și independenți în evaluarea externă a calității universităților din România, putem identifica atât o serie de bune practici evidente, cât și o nevoie de modernizare și îmbunătățire a procedurilor și proceselor administrative, educaționale și de cercetare științifică.

În ceea ce privește inserția profesională a absolvenților, barometrele au indicat pe de o parte absența unor proceduri și structuri organizaționale specifice care să vizeze

---

²⁵ Vezi volumul *Calitatea învățământului superior din România* (http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/Calitatea_invatamantului_superior_Romania_1_.pdf) capitolul 11 *Universitatea, la intersecția dintre angajatori și absolvenți*, de Alina-Elena Tăriceanu și Gabriel-Marian Hâncean.

consilierea profesională a studenților și, pe de altă parte, construirea unei relații instituționale între universități și angajatori.

În perioada în care au apărut aceste Barometre la nivel legislativ în România cea mai importantă schimbare a fost adoptarea Legii Educației Naționale nr. 1/2011. Legea avea în vedere în mod explicit problematica angajabilității absolvenților de învățământ superior. Ea a normat clar rolul și funcționarea centrelor pentru consiliere profesională (art. 202 al 1b; art. 351 – 353). Ulterior acestea au fost create și dezvoltate în cadrul universităților și susținute o perioadă de timp prin intermediul fondurilor structurale, fiind create proiecte specifice de dezvoltare a unor astfel de centre și departamente la nivel de universități. E de notat de asemenea că metodologia de organizare și funcționare a acestor centre a fost adoptată abia în 2014.

Vom prezenta sintetic în cele ce urmează conținutul *Barometrelor*, publicate succesiv în perioada 2009 – 2011 și a celui publicat în anul 2016, din perspectiva analizelor cuprinse în acestea cu privire la situația absolvenților de învățământ superior și a inserției acestora pe piața forței de muncă. Barometrul Calității publicat în anul 2009²⁶ constata faptul că, prin măsurarea rezultatelor procesului educațional derulat în universități, valorile înregistrate de indicatorii utilizați relevă o imagine cel puțin pesimistă asupra viitorului. Barometrul constata la acea dată faptul că ”dacă nu introducem corecții mari și rapide, în sistem și în universități, riscăm să avem universități tot mai puțin performante, diplome tot mai multe, competențe individuale de tip profesional tot mai puține și, în final, o lipsă cronică de competitivitate europeană.” Una dintre cauzele care era semnalată la acea dată drept sursă a rezultatelor mai degrabă negative în domeniul educației și formării profesionale a universităților era absența unui cadru național al calificărilor contemporan și adaptat structurilor actuale ale pieței forței de muncă din România dar și din Uniunea Europeană. Trebuie subliniat faptul că astăzi adoptarea unui cadru național al calificărilor, în concordanță și corespondență cu cel recomandat la nivel european, dar și cu structura specifică a pieței forței de muncă, nu

---

²⁶ Textul complet al raportului poate fi consultat aici:

http://proiecte.aracis.ro/fileadmin/Academis/A2/Barometrul_Calitatii_2009_Integral.rar

este încă o realitate. Cu alte cuvinte, universitățile, chiar dacă ar dori să reformeze procesul educațional și să dezvolte programe de studii centrate pe dezvoltarea competențelor profesionale, nu ar putea face acest lucru fiindcă le lipsește cadrul general la nivel de sistem care să le ghideze acțiunile.

Barometrul 2009 descria și alte date statistice interesante din perspectiva situației absolvenților de învățământ superior. Spre exemplu, acesta constata existența unui decalaj constant și semnificativ între numărul de persoane înmatriculate în programe de educație de nivel universitar și numărul de persoane care absolvă cu o certificare de nivel minim (cel puțin licență) programele de studii universitare. Acest decalaj, potrivit datelor prezentate, varia în jurul valorii de 1 absolvent, în medie, pentru 7 persoane înmatriculate în programe de studii universitare. Acest indicator statistic arată o slabă eficiență a sistemului educațional universitar, precum și o utilizare inefficientă a resurselor financiare publice alocate sistemului educațional. În condițiile în care durata medie de școlarizare a unei persoane în învățământul universitar ar trebui să varieze, potrivit modificărilor produse în structura programelor de studii, între 3 și 6 ani universitari, putem considera rezonabilă o durată medie de la înscriere la finalizarea ciclului de studii de licență o perioadă $t+2$, adică între 5 și 8 ani universitari. Astfel, raportul de 1 absolvent la 7 persoane înmatriculate corespunde mai degrabă limitei superioare a intervalului standard teoretic până la absolvire. Aceste date indică cel puțin unul din două fenomene posibile: înmatriculările multiple, situațiile în care o persoană este înmatriculată la mai mult de un program de studii; sau situațiile în care un număr semnificativ de persoane amână consecvent finalizarea programului de studii (fie voluntar, fie involuntar). Indiferent însă de tipul fenomenului pe care aceste date îl descriu, realitatea este aceea că un număr semnificativ de persoane, încă din perioada de început al anilor 2000, amână intrarea pe piața forței de muncă, cel puțin la nivelul superior, al locurilor de muncă pentru a căror ocupare era necesară obținerea unei diplome de studii de nivel terțiar.

Un alt element interesant, subliniat de Barometrul Calității din anul 2009, se referă la faptul că percepția majoritară a studenților era aceea că responsabilitatea pentru formarea profesională a acestora, în vederea ocupării ulterioare a unui loc de muncă, revine facultăților, iar doar aproximativ unul din cinci studenți considera că are o

responsabilitate personală în vederea propriei formări profesionale. Acest tip de atitudine mai degrabă pasivă, în relație cu formarea profesională, are consecințe semnificative în ceea ce privește căutarea și, ulterior ocuparea unei poziții pe piața muncii. De altfel, o parte a explicației situațiilor în care studenții amână finalizarea unui program de studii, absolvirea și obținerea unei certificări, poate fi oferită și de incertitudinea pe care ieșirea din sistemul educațional o implică. Întrucât universitățile nu ofereau, iar în prezent oferă doar limitat, servicii de consiliere și orientare profesională, identificarea unor căi de rezolvare a acestei situații și de diminuare a incertitudinii implicate de absolvirea unui program de studii ar putea fi benefică pentru creșterea ratelor de absolvire și inserție profesională.

În cele din urmă, relativ interesantă este și ierarhia celor mai importante cinci competențe, așa cum este construită de cadrele didactice pe de o parte și de angajatori, pe de alta. Astfel, pentru cadrele didactice capacitatea de a sintetiza informațiile primite reprezintă principala competență pe care studenții ar trebui să o deprindă. Pentru angajatori ordinea este foarte diferită. Astfel, pentru ei capacitatea de a sintetiza informațiile primite este doar a șaptea, în ordinea importanței. Pentru angajatori cea mai importantă competență este capacitatea de a lucra în echipă, care, din perspectiva cadrelor didactice se situează doar pe locul al șaselea. Spiritul critic este o competență asupra căreia însă există consens: nici cadrele didactice, nici angajatorii nu o consideră importantă, poziționând-o pe ultima poziție în ierarhia competențelor pe care ar trebui să le dețină absolventul ideal. (Or – cel puțin în paranteză fie spus – această situație este relevantă, și anume în sens negativ: fiindcă spiritul critic este o componentă esențială a culturii fiecărei persoane care se formează și trăiește într-o societate democratică.)

Barometrul Calității Învățământului Superior din România, publicat un an mai târziu, în 2010²⁷, constata, drept diagnostic general al percepției predominante asupra sistemului de educație universitară, faptul că

---

²⁷ Textul complet al raportului poate fi consultat aici:
http://proiecte.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/barometru-final.pdf.

”ne aflăm în continuare într-o societate în care universitatea este percepută drept o instanță de pregătire generală, academică, la ale cărei servicii ar trebui să aibă acces doar cei mai buni (nostalgia examenelor de admitere este încă larg răspândită), universitate a cărei menire principală este să pregătească elite.”²⁸

Una dintre cele mai importante și puternic argumentate concluzii ale Barometrului din anul 2010 este legată de relația dintre universități și angajatori. Aceasta este analizată din perspectiva reprezentărilor pe care cadrele didactice, pe de o parte, și angajatorii, de cealaltă le-au exprimat cu privire la funcția pe care universitățile ar trebui să o aibă în cadrul sistemului social și economic. Astfel, autorii Barometrului constată

”O altă tensiune legată de reprezentările asupra calității sistemului derivă din percepția de ansamblu asupra capacității acestuia de a pregăti absolvenți pentru piața muncii. Angajatorii adoptă o poziție relativ neutră; există, de asemenea, un decalaj important între nivelul necesar și nivelul actual al competențelor absolvenților, în percepția angajatorilor. În schimb, o majoritate consistentă a cadrelor didactice universitare creditează sistemul universitar cu multă sau foarte multă încredere în ceea ce privește capacitatea sa de a oferi pieței muncii absolvenți de calitate. Imaginile celor două tipuri de actori contrastează, cea a universitarilor fiind mult mai pozitivă decât cea a angajatorilor.”²⁹

Momentul pe care îl surprinde Barometrul anului 2010 este unul deosebit de important, din perspectiva relațiilor dintre piața forței de muncă, universități și absolvenții acestora. Pe de o parte, efectele crizei economice începuseră să fie resimțite la nivel economic, însă mai puțin la nivelul sectorului public. În ceea ce privește evoluția sistemului politic, acesta se pregătea să intre într-o situație de criză profundă, care avea să se manifeste doi ani mai târziu, cauzată de absența unei majorități politice întemeiate pe valori, perspective ideologice, iar nu pe alianțe conjuncturale, care să poată guverna, de o reacție grăbită și costisitoare din perspectiva capitalului de imagine, uneori cu totul

---

²⁸ Vezi: http://proiecte.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/sinteza-barometru.pdf, p. 9

²⁹ Idem p. 10

discordantă cu situația reală din economie, a principalilor actori politici la apariția semnalelor unei crize economice, precum și de eforturi slabe de reformarea a structurii sistemului birocratic al administrației publice (care, într-o mare măsură, pe fondul crizei economice avea propriile manifestări, autonomizate în raport cu cele ale instituțiilor politice). În acest context, autorii Barometrului notau faptul că deja, chiar dacă într-o etapă de început a crizei economice, incertitudinea parcursului pe piața muncii era prezentă în rândul absolvenților. Mai mult, angajatorii deveneau din ce în ce mai selectivi în procesul de selectare a forței de muncă și puneau deja accentul mai degrabă pe "vechimea" în muncă decât pe certificări sau competențe, favorizând persoanele cu experiență în detrimentul celor tinere. În acest context începutul unui clivaj important între universități și angajatori se făcea simțit, clivaj care avea să fie resimțit în anii următori până în prezent, prin ratele în creștere ale șomajului în rândul tinerilor.

Barometrul Calității publicat în anul 2011 dedică un întreg capitol³⁰ analizei percepțiilor din perspectivă evolutivă (pe parcursul celor trei ani în care au fost derulate analizele privind starea calității în învățământul superior din România) asupra integrării pe piața muncii a absolvenților programelor de studii universitare. Câteva întrebări de cercetare fundamentale au stat la baza analizelor prezentate în acest Barometru: "Este însă important ca universitățile să pregătească absolvenții pentru piața muncii? Este acesta rolul lor? Sau să fie mai degrabă apanajul angajatorilor înșiși? Sau să fie o responsabilitate directă a studenților?" Datele și analizele cuprinse în Barometre justifică formularea unor astfel de întrebări de cercetare, datorită faptului că evoluția sectorului economic, al pieței forței de muncă, este una rapidă, care nu poate fi urmată de modificări la fel de rapide în structura programelor de studii universitare. Mai mult, nici cadrele didactice, nici angajatorii și nici studenții nu considerau că misiunea principală a universității ar fi aceea de a pregăti forță de muncă pentru sectorul economic, ci mai degrabă acela de a forma anumite competențe. E de menționat din nou – deși nu vom insista aici asupra acestei chestiuni – ca ierarhia competențelor în funcție de importanța acestora este diferită în funcție de perspectiva actorilor intervievați.

---

³⁰ Vezi volumul *Calitatea învățământului superior din România*, Ed. Polirom, 2011, cap. 9, autori Bogdan Voicu și Claudiu Tufiş

Analiza datelor colectate pe parcursul celor trei ani analizați în Barometrele Calității, din perspectiva relației dintre universități, piața forței de muncă, actori individuali, studenți, cadre didactice și angajatori, indică unele direcții clare de formulare a unor politici publice în acest domeniu. O primă concluzie formulată era legată de felul în care studenții, pe de o parte, și cadrele didactice, de cealaltă, percep relația dintre disciplinele studiate în cadrul programelor de studii și aplicabilitatea informațiilor obținute la un potențial loc de muncă.

”Sintetizând, toate cele de mai sus conduc la ideea că studenții își doresc un învățământ superior care să fie în mod explicit mai aproape de piața muncii. La rândul lor, cadrele didactice sunt de acord în esență cu această doleanță, însă ceva mai moderat și, în plus, cred că în realitate nu sunt diferențe majore între ceea ce se studiază în universități și nevoile pieței muncii. De aici rezultă o concluzie simplă, însă importantă pentru decidenții din universități: universitarii ar trebui să acorde o mai mare atenție în a explica studenților modul în care cele pe care le deprind în facultate le sunt utile pe viitor. Un astfel de exercițiu de comunicare ar putea îmbunătăți și scorul mai mic obținut de sistemul universitar în ceea ce privește comunicarea dintre profesor și student. În plus, există un suport puternic al cadrelor didactice însăși pentru acest principiu: o majoritate covârșitoare, în creștere față de 2009 și 2010, afirmă că, în universități, cadrele didactice ar trebui să ofere studenților informații despre felul în care materia predată poate fi utilă la locul de muncă.”³¹

În același timp, analiza comparativă a datelor înregistrate în cei trei ani de sondare a opiniei studenților, angajatorilor și cadrelor didactice, indică faptul că unele elemente rămân imuabile: forma de proprietate a universității, nivelul programului de studii și experiența (chiar și part-time) de muncă rămân principalele criterii de selecție a resurselor umane. Astfel, absolvenții programelor de studii de nivel licență, organizate în universitățile publice, cu program de lucru parțial în timpul studiilor erau considerați, de majoritatea angajatorilor drept potențiali viitori angajați. Aceste constatări impuneau,

³¹ Idem, p. 120

printre altele, o opțiune de politici importantă: elaborarea unor viitoare programe sau politici pentru stimularea inserției profesionale a absolvenților programelor de studii universitare trebuie să fie realizate în parteneriat între reprezentanți ai universităților, ai angajatorilor și ai studenților. Mai mult, derularea pe parcursul anului universitar a unor evenimente care să faciliteze interacțiunile dintre angajatori și studenți, mediate de universitate, ar putea stimula și spori, în timp accesul absolvenților la locuri de muncă în specializarea urmată pe parcursul programului de studii, sau măcar în domenii de activitate conexe.

Barometrul publicat în anul 2016 revine asupra informațiilor și datelor colectate și analizate cu cinci ani înainte. Tendințele, opiniile și așteptările celor trei categorii de actori implicați în procesul educațional universitar (cadre didactice, studenți și angajatori) nu par să se fi modificat foarte mult. Acest fapt se datorează în principal faptului că, după adoptarea Legii Educației Naționale la începutul anului 2011, perioada 2012 – 2016 a fost mai degrabă una a implementării unor prevederi ale legii și a construcției instituționale și organizaționale. Eforturile de a implementa prevederile legii au fost însă inconsecvente și nesustținute administrativ, în special datorită schimbărilor relativ rapide ale structurii guvernamentale și la nivelul ministerului. În consecință, în ciuda adoptării unor documente de strategie importante, cum ar fi spre exemplu *Strategia pentru educație terțiară*, realizată în parteneriat cu Banca Mondială, care ar fi urmat să reprezinte cadrul de implementare al reformelor și programelor de dezvoltare finanțate prin fonduri europene în exercițiul financiar 2014 – 2020, Programul Operațional Capital Uman (POCU) nu a devenit nici la data redactării acestui raport funcțional.

Exercițiul *Barometrelor Calității* a fost deosebit de important din perspectiva evaluării externe și a analizei sistematice a activității de educație și formare profesională a universităților. Bogăția informațională a Barometrelor este mult mai vastă, însă pentru scopurile limitate ale prezentului raport ne vom opri doar la analiza relației tripartite dintre universități, studenți (absolvenți) și angajatori. Barometrele calității arată unele caracteristici fundamentale în vederea proiectării politicilor publice în acest domeniu. Spre exemplu lipsa de încredere a angajatorilor în calitatea absolvenților de învățământ superior, care justifică parțial preferința acestora pentru persoane care deja au experiență

de muncă, este una doar aparentă. De fapt, se pare că ceea ce contează este importanța competențelor obținute de absolvenți (angajatorii favorizează spre exemplu lucrul în echipă, în timp ce cadrele didactice universitare favorizează capacitatea de sinteză a informației). Mai mult, studenții consideră, din ce în ce mai mult, pe măsură ce modificarea rapidă a mediului economic și a cerințelor pentru angajare se face simțită pe fundalul crizei economice ce a debutat în anul 2009, că programele de studii ar trebui modificate, nu în sensul eliminării conținutului teoretic, ci, mai degrabă, în sensul operaționalizării informațiilor teoretice prezentate și al ilustrării aplicabilității acestora.

I.6. RAPORTUL DE AUDIT AL PERFORMANȚEI - *ANALIZA FUNDAMENTĂRII ȘI EVOLUȚIEI SITUAȚIEI OBIECTIVULUI PRIVIND CREȘTEREA PROCENTULUI ABSOLVENȚILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR, ÎN CONFORMITATE CU PREVEDERILE STRATEGIEI EUROPA 2020*

Raportul de audit publicat în anul 2015³² de Curtea de Conturi a României cu privire la funcționarea sistemului de învățământ superior, precum și a utilizării fondurilor publice în vederea realizării obiectivelor strategice europene, la care România, în calitate de stat membru UE, a aderat, reprezintă probabil cel mai important indicator de rezultat al efectelor produse de studiile și cercetările realizate în perioada 2008 – 2011. În contextul Strategiei Europene 2020 și a obiectivelor propuse de Comisia Europeană, Curtea de Conturi a României a derulat în perioada septembrie – decembrie 2015 un audit al Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice (numită *entitate auditată*) pentru perioada 01.01.2011 – 30.06.2015, privind aspectele legate de „fundamentarea și evoluția obiectivului privind creșterea procentului absolvenților de învățământ superior, în conformitate cu prevederile Strategiei Europa 2020”.

Obiectivul principal al raportului ”îl constituie eficacitatea administrării fondurilor destinate învățământului superior, în contextul prevederilor Strategiei Europa 2020”³³, fiind abordate și obiective specifice precum: a) analiza utilizării resurselor alocate în raport cu performanța managementului (pentru programe naționale de reformă); b) ”identificarea și analizarea economiei, eficienței și eficacității programelor finanțate din fonduri publice”; c) impactul și atingerea obiectivelor propuse, precum și d) „formularea de propuneri sau recomandări pentru conducerea entității

---

³² Textul raportului poate fi consultat aici:
<http://www.curteadeconturi.ro/Publicatii/SINTEZAAPInvsup.pdf>.

³³ Sursa: <http://www.curteadeconturi.ro/Publicatii/SINTEZAAPInvsup.pdf>, pag. 4

audiate, pe baza constatărilor și concluziilor rezultate în urma desfășurării misiunilor de audit.”

Metodologia utilizată de autorii raportului de audit este una specifică evaluării în domeniul politicilor publice. Astfel aceștia au utilizat *abordarea pe bază de rezultate* precum și pe cea *pe bază de probleme* pentru a evalua în raport cu ținta asumată prin Strategia Europa 2020 acțiunile pe care Ministerul Educației le întreprinde sub forma strategiilor, a implementării politicilor publice, a legislației și, evident a felului în care sunt utilizate fondurile publice alocate acestor acțiuni.

Raportul de audit al Curții de Conturi constată situația îngrijorătoare în care se află sistemul educațional, ca întreg, la nivel național. Raportul constată că, dată fiind, pe de o parte, evoluția negativă în România a factorului demografic și, pe de altă parte, faptul că sistemul de învățământ superior, în ceea ce privește finanțarea acestuia se bazează pe acest factor, evoluția sistemului are mari șanse să se sfârșească într-o situație critică, dacă măsuri de reformare a acestuia nu sunt implementat consecvent pe perioade lungi de timp. În ceea ce privește problematica specifică a învățământului superior și a inserției profesionale a absolvenților programelor de studii concluziile și recomandările din Raport sunt utile și merită a fi amintite aici. Trebuie menționat faptul că multe dintre analizele, precum și concluziile din Raport sunt consistente cu cele pe care le întâlnim de asemenea în publicațiile CNFIS (îndeosebi Raportele privind starea finanțării învățământului superior).

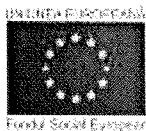
Raportul constată inițial dezvoltarea expansionistă haotică a sistemului național de învățământ superior. În condițiile în care atât produsul intern brut (PIB) cât și rata de anagjare rămân relativ constante în perioada 1990 – 2015, numărul de înmatriculări în învățământul superior crește spectaculos, cel puțin până în anul 2007. Creșterea numărului de înmatriculări depășește în unii ani chiar și de două ori media creșterii acestui număr în toate statele din Uniunea Europeană. De asemenea, contracția sistemului universitar, survenită după anul 2007, este una dintre cele mai bruște și mai rapide care au avut loc în statele membre UE, în condițiile în care multe dintre acestea au înregistrat creșteri lente ale numărului de înmatriculări chiar și în perioada crizei economice, când

au fost înregistrate reduceri importante ale fondurilor publice alocate învățământului superior. În condițiile creșterii substanțiale a numărului de absolvenți, raportul constată o saturare treptată a pieței interne a forței de muncă, dovedită de reducerea treptată a ratelor de angajare pentru grupele de vârste tinere (25 – 34 de ani și 35 – 44 de ani). Simultan se constată, pe baza rezultatelor proiectelor Absolvenți și piața muncii, o disociere puternică între domeniul în care este clasificat programul de studii absolvit și domeniul de activitate economică în care absolvenții se angajează.

În baza multiplelor observații și concluzii pe care raportul de audit le enumeră, în cadrul lui sunt formulate și propuneri de politici publice și măsuri care să echilibreze deficiențele constatate. Din perspectiva obiectivelor prezentului raport vom menționa aici câteva astfel de propuneri care ar fi trebuit transpuse în practica guvernamentală, dar care sunt încă relativ ignorate de politicile în domeniul educației:

- Finalitatea sistemului de învățământ superior constă în angajabilitatea absolvenților. Până în prezent, nu există un mecanism coerent prin care să se furnizeze informații detaliate cu privire la inserția pe piața muncii și dobândirea de locuri de muncă compatibile cu specializările dobândite, ci numai studii ad-hoc. Operaționalizarea unui astfel de sistem informatic presupune ca MEN, în calitatea sa de autoritate centrală care răspunde de învățământul superior, să emită norme obligatorii pentru universități, în vederea constituirii bazelor de date proprii referitoare la inserția pe piața muncii a absolvenților și a agregării acestora la nivel național.

- În scopul planificării mai judicioase a politicilor educaționale din învățământul superior este necesară elaborarea într-o manieră continuă și sistematică, de prognoze privind cererea de forță de muncă superior calificată pe ramuri ale economiei și în structură ocupațională în corelare cu domeniile de pregătire. Prognozele trebuie să devină un instrument curent de planificare

educațională, menit să atenueze discrepanțele ce apar între cererea și oferta de muncă superior calificată.³⁴

Preocuparea pentru rezultatele procesului educațional și, mai ales, pentru efectele pe care obținerea unei diplome de studii universitare le produce pe piața forței de muncă, sunt evidente. Finanțarea din fonduri publice a universităților reprezintă un argument serios în favoarea eficientizării procesului educațional, în special în ceea ce privește formarea unei forțe de muncă înalt calificate și care este ușor și rapid absorbită de piața forței de muncă. Deficiențele sistemice, relevate de studiile realizate în perioada 2008 – 2011 și reconfirmate în raportul de audit al Curții de Conturi, necesită implementarea unor măsuri la nivel de sistem, multe dintre acestea fiind deja implementate, pilotate sau chiar confirmate în perioada recentă.

Curtea de Conturi a realizat de asemenea un studiu dedicat în întregime acestei teme împreună cu instituțiile similare din Bulgaria și Ungaria³⁵. Cele trei instituții au pornit de la Rezoluția din 20 aprilie 2012 a Parlamentului European cu privire la modernizarea sistemelor europene de învățământ superior, care evidențiază nevoia de a urmări angajabilitatea noilor absolvenți cu scopul de a măsura felul în care învățământul superior întâmpină cerințele pieței muncii. Această nevoie se traduce în dezvoltarea de către statele membre a unor instrumente de a colecta și a face publice date privitoare la calificările oferite de universități și oportunitățile de a găsi un loc de muncă, pentru diferite profesii. Mai mult (iar acest fapt a fost accentuat la întâlnirea din 2012 de la București a miniștrilor educației), e nevoie ca aceste date să fie comparate la nivel european cu indicatori privind angajabilitatea. Cele trei autorități au considerat că, dat fiind că problematica angajabilității este foarte complexă, e de așteptat și de dorit ca și ele să fie implicate în acest proces³⁶.

---

³⁴ Sursa: <http://www.curteadeconturi.ro/Publicatii/SINTEZAAPInvsup.pdf>, p. 87.

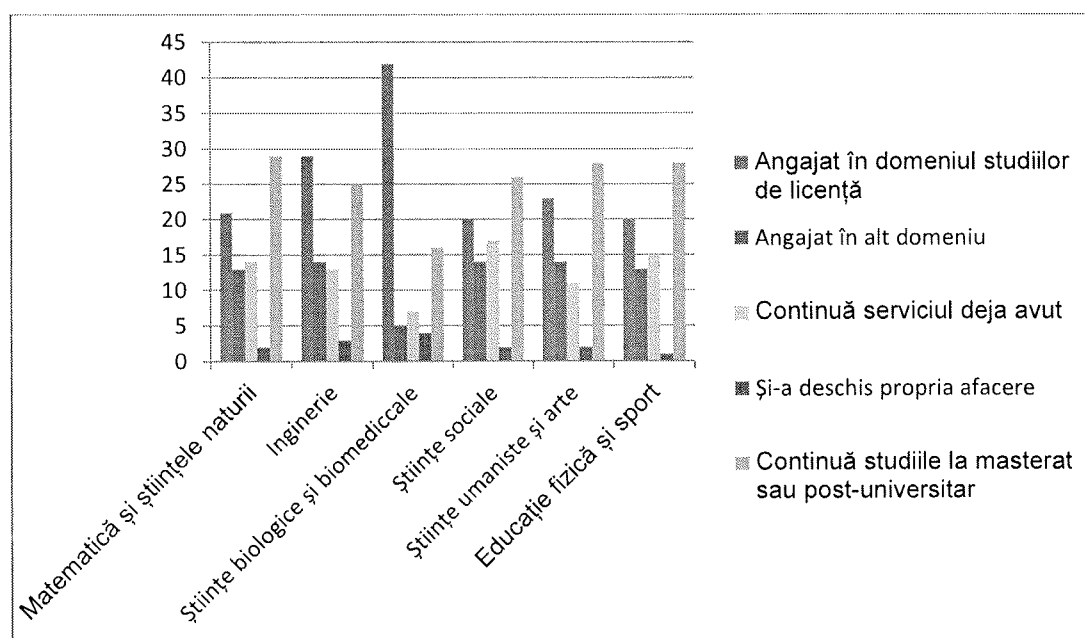
³⁵ Bulgarian National Audit Office, State Audit Office of Hungary, Curtea de Conturi România. *Joint Study. Main characteristics, findings, messages of the coordinated audit of the Graduates' Career Tracking Systems*, la <http://www.rcc.ro/>.

³⁶ În cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) 2007-2013, pe componenta Axa 1 a existat domeniul major de intervenție DMI 1.5, centrat pe consolidarea, reformarea și

Studiul comun a relevat o serie de concluzii extrapolate în urma analizei comparative asupra celor trei studii de caz. Astfel, autorii studiului remarcă faptul că toate cele trei state recunosc importanța înființării și operării unui sistem de monitorizare a parcursului profesional al absolvenților. Chiar dacă folosesc căi diferite de implementare, aceste sisteme există și funcționează în România, Bulgaria și Ungaria și sunt parte a proceselor curente de evaluare și calibrare a sistemelor naționale de învățământ superior. Fiecare dintre soluțiile analizate are propriile avantaje și dezavantaje, constată raportul comun de evaluare a acestor sisteme. În cele ce urmează vom dezvolta o serie dintre observațiile și constatările comune prezentate în raport, cu scopul de a prezenta bune practici ce pot fi extrapolate și adaptate de la un caz particular la altul.

Graficul 1: Situația (în funcție de domeniul de studii absolvit) la șase luni după obținerea diplomei de licență

susținerea financiară a școlilor doctorale și graduale. Alocarea financiară pentru proiectele aprobate s-a situat în limitele a 335 milioane de lei. Toate proiectele propuse de universități au avut ca o componentă urmărirea absolvenților de studii universitare de doctorat, ca parte a sustenabilității proiectelor. O cercetare a comportamentelor universităților în construirea proiectelor propuse pe acest domeniu major de intervenție (chiar dacă nu vizează și problematica angajabilității) este Coșescu (2013).

Sursa: Bulgarian National Audit Office, State Audit Office of Hungary, Curtea de Conturi România. *Joint Study. Main characteristics, findings, messages of the coordinated audit of the Graduates' Career Tracking Systems*, la <http://www.rcc.ro/>.

Or, scopul studiului comun³⁷ (realizat în perioada 2013 – 2015) a fost acela de a evidenția bune practici în urmărirea absolvenților. Vom accentua aici un obiectiv special al studiului: urmărirea absolvenților care se angajează într-un alt stat al UE decât cel în care au absolvit studiile universitare.

Studiul evidențiază faptul că, din păcate, în cele trei țări nu există o soluție satisfăcătoare de urmărire a carierei absolvenților care lucrează într-un alt stat al UE decât cel în care au absolvit studiile universitare. Cele trei instituții sugerează ca soluție integrarea datelor interne, administrative și statistice, cu cele cu privire la acești absolvenți. Or, în acest sens e nevoie de o cooperare mai mare între statele membre ale UE. Pe de altă parte, studiul concluzionează că, deși metodele de colectare a datelor pot în principiu să acopere aceste persoane, această opțiune nu este folosită pe larg și nici nu este îndeajuns de credibilă. În particular, se arată în studiu, în România – deși acest fenomen este foarte larg – urmărirea carierei absolvenților care lucrează în străinătate se face numai sporadic, doar de către universități, fără ca la nivel național să fie centralizate informațiile obținute; motiv pentru care este în momentul de față foarte dificil să se măsoare un fenomen de tipul ”brain drain”.

Am accentuat asupra acestei concluzii a studiului întrucât el pune accentul pe o dimensiune a angajabilității absolvenților de învățământ superior care a fost mult prea puțin abordată, deși – așa cum am menționat deja – este vorba de un fenomen care a devenit în ultimul deceniu extrem de larg³⁸. Impactul asupra politicilor nu numai educaționale, dar și economice ale guvernului al unor studii concentrate asupra acestui fenomen ar putea fi foarte puternic.

---

³⁷ În România studiul a avut în vedere Ministerul de linie precum și 24 de instituții de învățământ superior.

³⁸ Importanța lui a fost de asemenea subliniată recent în *Recomandarea Consiliului privind monitorizarea parcursului profesional al absolvenților*, 30.05.2017 COM 2017 249FINAL – 0100 NLE

Partea a II-a – Proiecte sectoriale, la nivelul unor institutii de invatamant superior sau la nivelul unor domenii de studii

În cadrul rapoartelor privind instrumentele utilizate de difere universități din România pentru monitorizarea inserției profesionale a absolvenților, realizate anterior în cadrul acestui proiect, au fost deja detaliate structurile organizaționale, metodele, instrumentele și procedurile pe care diferite universități le utilizează pentru a monitoriza inserția profesională a absolvenților. Cu toatea acestea, în cadrul acestui studiu, trecem în revistă câteva astfel de studii care completează rezultatele proiectelor derulate la nivel național. Acestea nu au fost cuprinse în studiile anterioare, însă rezultatele lor au avut un rol foarte important în proiectarea și implementarea cercetărilor descrise în prima parte a acestui studiu.

II.1. ADAPTAREA ACTIVĂ A EDUCAȚIEI UNIVERSITARE LA CERINȚELE PIEȚEI MUNCII (2009)

În cadrul proiectului Phare 2006/018-147.05.01 – „Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”, de care a beneficiat Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, a fost realizată o analiză sectorială a situației absolvenților din câteva domenii de studii precum și o cercetare exploratorie privind așteptările angajatorilor din domeniile respective cu privire la competențele și abilitățile absolvenților de învățământ superior.

Obiectivul studiului a fost ”elaborarea și fundamentarea empirică a unui model de adaptare a ofertei educaționale universitare la cerințele pieței muncii”³⁹. Trebuie de asemenea menționat faptul că proiectul este implementat într-o perioadă în care ARACIS se afla în faza de construcție organizațională și instituțională primară. Fiind înființată cu doar doi ani înainte de apariția rezultatelor acestui proiect, ARACIS încerca să își fundamenteze științific și să își piloteze propria metodologie de evaluare externă. Proiectul avea ca obiectiv nu doar analiza relației dintre așteptările angajatorilor, ale viitorilor potențiali angajați precum și conținuturile programelor de studii transpuse în competențe dobândite de viitorii absolvenți, ci și testarea unor indicatori și modalități de evaluare calitativă a programelor de studii.

Metodologia utilizată în cadrul componentei de cercetare empirică a fost oarecum similară celei utilizate în proiectul *Absolvenții recenți de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii*. Aceasta a îmbinat informațiile de tip cantitativ, culese cu instrumente precum chestionarul, cu cele de tip calitativ culese prin intermediul unor instrumente specifice, precum interviurile și discuțiile de grup (*focus grup*). De asemenea

---

³⁹ Sursa:

http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Proiecte/Anvelopa/Volum_Educatie_de_Calitate_pentru_Piata_Muncii_VF.pdf, p. 32.

au fost utilizate eșantioane reprezentative la nivel național pentru populațiile de absolvenți, angajatori și recrutori. Chestionarele au fost aplicate on-line, pentru prima oară într-o astfel de cercetare, și au inclus întrebări privind dimensiuni diverse precum: motivația înscrierii la universitate/ motivația alegerii domeniului, universității respective; evaluarea calității cursurilor urmate (respectiv calitatea actului de predare, evaluare și feed-back, suport academic, resurse didactice, programarea orelor, evaluare globală); orientare profesională; dezvoltare personală (autoevaluarea abilităților cognitive, acțional-funcționale, precum și a celor de rol); cariera profesională; date socio-demografice și profesionale.

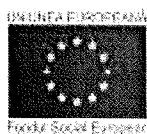
Rata de răspuns a fost relativ ridicată, având în vedere că era utilizată pentru prima oară tehnica aplicării online a unui chestionar, de aproximativ 15% din populația de absolvenți investigată.

Rezultatele cercetării, chiar dacă limitate la doar patru domenii de studii de licență, au fost deosebit de interesante fiindcă ele aveau să anticipeze rezultatele obținute de studiile ulterioare, din anii 2010 – 2015. Mai mult decât atât, prin folosirea abordării din mai multe perspective a unei probleme, prin includerea ca populație țintă a cercetării atât a absolvenților cât și a angajatorilor și a recrutorilor, studiul a reprezentat un model deosebit de important în construcția metodologică a studiilor la nivel național care l-au urmat. Mai mult, studiul a avut un impact foarte important pe termen scurt, contribuind decisiv la formularea și finalizarea unei metodologii de evaluare externă a calității programelor de studii de nivel universitar. Aceasta este utilizat aproape neschimbată și la data redactării acestui raport⁴⁰. Impactul pe care implementarea acestui proiect l-a avut la nivelul definitivării metodelor și practicilor de asigurare a calității în învățământul superior românesc a fost unul semnificativ și decisiv. Din punct de vedere științific acest raport constituie punctul de referință de la care au pornit ulterioarele studii și analize.

---

⁴⁰ Chiar dacă o dezbatere publică pentru modificarea metodologiei de evaluare externă s-a încheiat la data de 30.06.2017, rezultatele acesteia încă nu sunt publicate iar metodologia utilizată de ARACIS rămâne încă în vigoare la data redactării acestui raport. Modificările pe care noua metodologie le aduce nu sunt însă substanțiale în raport cu vechile practici, acestea fiind mai degrabă o relativă actualizare tehnică a metodologiei adoptate în anul 2006.

II.2. SOCIOLOG PE PIAȚA MUNCII (2011)

Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului omonim, finanțat prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, axa prioritară: 1 “Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și societății bazate pe cunoaștere”, domeniul major de intervenție: 1.2 “Calitate în învățământul superior”, numărul de identificare al contractului: POSDRU/18/1.2/G/17293. Aceasta a vizat realizarea unui studiu comprehensiv privind parcursul profesional al absolvenților din domeniul sociologiei începând cu anul 1990. Aceasta reprezintă până în prezent unica încercare de acest tip realizată la nivelul unui domeniu de studii de a descrie traiectoriile profesionale ale absolvenților de studii universitare.

Obiectivul studiului a fost, potrivit autorilor, acela de a urmări “integrarea pe piața muncii a absolvenților recentți de sociologie ai Universității București.”⁴¹ După cum constată însă și autorii, studiul nu putea fi realizat în absența unei abordări comparative. De aceea, evoluția profesională a absolvenților din domeniul sociologie de la Universitatea București a fost completată de studii similare cu privire la absolvenții programelor de studii similare de la Universitatea din Oradea și “Lucian Blaga” din Sibiu.

Metodologia utilizată în cadrul studiului este una comună studiilor care urmăresc analiza parcursului profesional al absolvenților și, potrivit autorilor, este puternic influențată de studii similare realizate în special în Germania. Trebuie menționat că perioada de implementare a acestui studiu coincide cu perioada publicării rezultatelor primelor studii comparative la nivel european. (Unele proiecte pilot sunt descrise mai amplu în cadrul Raportului “*Instrumente de monitorizare a inserției absolvenților de învățământ superior pe piața muncii la nivel european în cinci țări: Marea Britanie; Malta; Cipru; Irlanda și Elveția*” redactat anterior în cadrul prezentului proiect.) Astfel, un chestionar amplu a fost proiectat și diseminat on-line către absolvenții programelor de studii din domeniul sociologie. Ceea ce trebuie subliniat în cazul acestui studiu este că în

---

⁴¹ Sursa: <http://sociolog-pe-piata-muncii.ro/pdf/Raport-de-cercetare-Absolventii-de-sociologie-si-piata-muncii.pdf>.

cadrul lui au fost folosite metode și proceduri de contactare a absolvenților care aveau să se regăsească ulterior aproape identic în cazul studiilor naționale din proiectele Absolvenți și Piața Muncii. Astfel, pașii de contactare, de întocmire a bazelor de date cu absolvenți și datele de contact ale acestora, validarea acestor baze de date, transmiterea invitațiilor de completare on-line a chestionarelor, urmărirea gradului de completare și a ratei de răspuns, revenirea în cazurile în care respondenții nu finalizau sau nu răspundeau, cu alte cuvinte întreaga procedură a fost utilizată și în cadrul studiilor relevante la nivel național.

Rata de răspuns a fost una considerabilă având în vedere noutatea utilizării unui astfel de sistem de chestionare. Astfel 28% din totalul absolvenților de sociologie din perioada 1990 – 2008 ai Universității București au completat și finalizat chestionarul.

Rezultatele studiului au avut un impact moderat la nivelul politicilor publice în domeniul educației universitare. Ele au permis însă dezvoltarea unei strategii proprii, personalizate, la nivelul domeniului de studii în cadrul Universității București. Dezvoltarea unor politici de gestionare a resurselor umane, de modificare și adaptare a conținuturilor educaționale și a dezvoltării calitative a studiilor în acest domeniu, se datorează rezultatelor acestui studiu. Mai mult, din punct de vedere metodologic, studiul a generat unele elemente de bună practică, care au permis implementarea cu succes a altor proiecte. Metoda de contactare a absolvenților, utilizată în cadrul acestuia a fost cu succes utilizată și în alte proiecte la nivel național.

3. Concluzii

Studiile, proiectele, cercetările prezentate în cadrul acestui raport constituie eforturi organizaționale semnificative. Trebuie subliniat faptul că toate au fost realizate cu o serioasă susținere organizațională, materială și, cel mai important, au fost implementate și realizate de colective cu o reputație științifică deosebită în domeniile proprii de activitate. Mai mult, colectivele de cercetare au reunit atât persoane consacrate în domeniile științifice de bază, cât și persoane a căror carieră academică se afla în faza intermediară între perioada de început și cea de consacrare, precum și persoane tinere aflate în primele etape ale studiilor doctorale sau chiar masterale.

Prin analiza rapoartelor publicate în urma studiilor și cercetărilor anterioare putem extrage unele elemente care pot contribui la realizarea cu succes a prezentului demers. Credem că merită reținut faptul că problematica specifică a inserției profesionale a absolvenților poate releva răspunsuri și propuneri de politici publice doar printr-o abordare longitudinală. Cu alte cuvinte, probabil că cea mai importantă recomandare a acestui studiu este legată de *asigurarea continuității* între studiile realizate până acum și viitoarele cercetări cu privire la tematica absolvenților de învățământ superior și a relației acestora cu piața forței de muncă. În acest sens, recomandarea pe care o facem este în linie cu cele două bune practici pe care le-a identificat și Studiul Comun al Curților de Audit din Bulgaria, Ungaria și România⁴²: 1) faptul că au existat la nivel național mai multe studii consecutive dedicate inserției pe piața muncii a absolvenților de învățământ superior; și 2) faptul că s-au realizat instrumente integrate de urmărire a acestei problematice.

---

⁴² Bulgarian National Audit Office, State Audit Office of Hungary, Curtea de Conturi România. *Joint Study. Main characteristics, findings, messages of the coordinated audit of the Graduates' Career Tracking Systems*, la <http://www.rec.ro/>.

Putem grupa recomandările în două categorii: un prim tip de recomandări le cuprinde pe cele care au ca obiectiv elemente metodologice pe care le considerăm importante; recomandările de al doilea tip sunt mai degrabă generale și fac referire la contextul instituțional, organizațional și de elaborare și implementare de politici publice în domeniul educației universitare.

3.1. Recomandări cu privire la aspectele metodologice, de elaborare și implementare a studiilor viitoare privind absolenții de învățământ superior și inserția profesională a acestora.

Studiile anterioare au relevat câteva probleme metodologice importante care trebuie avute în vedere în proiectarea unei noi cercetări similare:

1. Populația investigată, eșantionare. Populația de absolvenți ce urmează a fi investigată trebuie clar delimitată. De regulă au fost utilizate limitări temporale, fiind mult mai ușor de operat. Astfel, în acest moment au fost colectate date pentru promoțiile de absolvenți 2005, 2006, 2009, 2010 și 2014. La nivel național datele existente pot fi considerate relevante pentru populația de absolvenți recenți de învățământ superior. Însă ratele de răspuns variază foarte mult pentru fiecare promoție în parte, astfel încât analize relevante statistic la nivel de promoție nu pot fi efectuate, poate doar cu excepția promoției 2009. Studiile viitoare vor trebui să umple golul informațional existent, pentru a asigura pe de o parte continuitatea la nivelul promoțiilor (prin investigarea promoțiilor care nu au mai fost până acum investigate) și, pe de altă parte, completarea chestionarelor de către persoane din promoții deja investigate.

2. Menținerea relativ neschimbată a instrumentului de colectare a datelor. Pentru a asigura caracterul longitudinal al bazelor de date existente, chestionarul utilizat pentru colectarea datelor nu poate fi alterat. Conform

recomandărilor metodologice cu privire la realizarea studiilor longitudinale se consideră că modificările aduse chestionarelor între runde de colectare a datelor nu trebuie să depășească 10% din întrebările existente. De altfel, această regulă a fost respectată și în cazul celor trei valuri ale studiului Absolvenți și Piața Muncii.

3. Eșalonarea studiului privind absolvenții în mai multe niveluri în vederea realizării unor analize diferențiate reprezintă un alt obiectiv metodologic important. Din perspectiva obiectivelor proiectului rezultatele studiului ar trebui să poată fi relevante la nivel național, pentru a constitui o baza informațională care să permită fundamentarea și dezvoltarea unor politici integrate în domeniul educației universitare dar și al pieței forței de muncă. Pe de altă parte însă este importantă posibilitatea realizării unor analize separate la nivel de ramuri de știință, domenii de studii sau chiar a anumitor promoții/cohorte de absolvenți. Aceste niveluri de analiză diferite presupun implicații metodologice semnificative în ceea ce privește numărul de persoane ce trebuie contactate și asigurarea unei rate de răspuns relativ ridicată.

4. Modalitatea de aplicare a chestionarelor trebuie atent proiectată și implementată. Utilizarea mijloacelor de comunicare contemporane, transmiterea prin e-mail a chestionarelor și completarea acestora prezintă avantaje dar și dezavantaje cunoscute. Realizarea unei rate ridicate de răspuns, prin intermediul instrumentelor on-line este dificilă, necesitând un efort susținut de monitorizare a răspunsurilor, dar și o anumită structură a prezentării chestionarului. De aceea este recomandabil ca transmiterea prin email a chestionarelor să fie dublată de activități de popularizare a studiului, de organizare a unor evenimente de prezentare a rezultatelor proiectelor anterioare și de creare, la nivelul universităților a unor comunități care să implice cât mai multe persoane, atât din rândul absolvenților, dar și a studenților, personalului administrativ, cadrelor didactice. Implicarea unor alte categorii de actori interesați, precum angajatorii sau recrutorii ar putea fi benefică pentru creșterea ratei de răspuns la chestionarele online.

5. Dimensiunea chestionarului reprezintă o provocare destul de serioasă. Pe de o parte simplificarea acestuia nu ar putea fi efectuată fără a aduce prejudicii caracterului longitudinal al studiului. Pe de altă parte nu toate informațiile solicitate în chestionar au aceeași importanță, cel puțin atunci când este avut în vedere nivelul de analiză național. O analiză atentă a întrebărilor și, eventual, o reordonarea a acestora ar permite o sporire a conținutului informațional de bază și o utilizare inclusiv a chestionarelor completate parțial. De asemenea, o atenție deosebită ar trebui acordată modului de afișare a chestionarului, secvențialității întrebărilor și posibilităților tehnice de a oferi celor care completează unele facilități precum salvarea parțială a răspunsurilor, revenirea asupra secțiunilor necompletate, auto-completarea unor răspunsuri în funcție de cele deja completate etc.

6. Integrarea sistemului și instrumentelor informatice ce urmează a fi dezvoltate cu cele deja existente, pentru a asigura continuitate și stabilitate în implementarea acestor proiecte. De asemenea, integrarea cu alte instrumente deja existente, precum Registrul Matricol Unic, Registrul Educațional Integrat și altele asemenea lor ar putea asigura completarea unor informații în mod automat, fără a mai fi necesară solicitarea respondenților să ofere răspunsuri și scurtând astfel timpul necesar pentru completarea chestionarului.

7. Periodicitatea aplicării studiilor este importantă. Dacă la începutul listei de recomandări ne îndreptăm atenția spre trecut, spre nevoia de a acoperi cu informații cu privire la promoțiile care încă nu au fost cuprinse în astfel de studii, aici ne vom referi la viitor și la necesitatea ca promoțiile viitoare să nu mai fie eludate. Considerăm oportună dezvoltarea unor instrumente de investigație socială care să permită colectarea de date în mod semi-automat și integrat cu platformele existente. Astfel încât pentru generațiile viitoare de absolvenți să nu fie necesară reluarea întregului proces de la început. Construirea unui cadru instituțional și organizațional, cuplarea acestuia cu instrumente de colectare a informațiilor și a datelor moderne, pot reprezenta obiective importante în contextul prezentului proiect. Demersurile de colectare, analiză și interpretare ulterioară a informațiilor cu privire la

absolvenți ar trebui să fie considerate autonome, astfel încât cel de colectare a datelor brute să poată continua independent de celelalte. Astfel, dacă bazele de date ar fi populate anual cu informații, proiectele care vizează analiza acestora și interpretarea lor ar putea să aibe o periodicitate mai mare (sa spunem o dată la trei sau patru ani), pentru a putea înregistra variații semnificative între promoțiile de absolvenți. În acest sens activitățile specifice de colectare, analiză și interpretare ar trebui ulterior acestui proiect să fie separate, pentru a putea asigura obținerea unor rezultate optime în condițiile unui efort material relativ mai mic.

3.2. Recomandări cu privire la aspectele organizaționale și instituționale, de elaborare și implementare a studiilor viitoare privind absolvenții de învățământ superior și inserția profesională a acestora.

1. Implicarea activă a universităților este foarte importantă pentru buna desfășurare a studiilor viitoare. Există o multitudine de căi prin care universitățile pot fi implicate activ. Ele dețin deja personalul calificat, precum și practicile administrative de aplicare și realizare a acestui tip de studii. Alocarea unor resurse în cadrul proiectului în vederea cooptării universităților este importantă, fiindcă, la nivel central, fără implicarea universităților, cu greu pot fi colectate informații detaliate privind absolvenții.

2. Asigurarea unei susțineri explicite și a unei implicări directe a instituțiilor cu atribuții în domeniul învățământului superior. ARACIS, UEFISCDI, Agenția Națională pentru Calificări (ANC), reprezintă, pe lângă Ministerul Educației, organizații centrale care dețin expertiza, personal calificat și experiența studiilor anterioare. Consultarea acestora, precum și obținerea sprijinului acestora în implementarea studiilor poate asigura o mai bună vizibilitate și legitimitate în derularea

studiilor. De asemenea implicarea acestora poate asigura o cooperare extinsă și voluntară din partea universităților.

3. Implicarea în proiectarea studiului și în pilotarea instrumentelor acestuia a unor organizații care reprezintă alte categorii de actori interesați în funcționarea programelor de studii universitare. Implicarea asociațiilor studențești, precum și a asociațiilor patronale sau profesionale pentru acele domenii specifice în care acestea sunt reprezentative este esențială. Acest cadru organizațional de colaborare asigură validitatea rezultatelor cercetării, precum și o creștere a utilizării rezultatelor acestora, determinând sustenabilitatea rezultatelor proiectului.

4. Una dintre cele mai mari provocări ale proiectelor anterioare a fost aceea de a utiliza rezultatele obținute în vederea informării procesului de elaborare și implementare a politicilor publice. Chiar dacă în unele cazuri putem identifica influențe mai mult sau mai puțin directe ale rezultatelor proiectelor implementate asupra elaborării unor acte normative sau a unor strategii și propuneri de politici publice, putem afirma că rezultatele obținute în urma implementării proiectelor anterioare sunt încă mult sub-utilizate. Legătura dintre organizațiile care implementează prezentul proiect și reprezentanți ai autorităților publice cu rol de decizie în domeniul învățământului superior ar trebui avută în vedere ca dimensiune strategică în ceea ce privește asigurarea sustenabilității proiectului prin utilizarea rezultatelor viitoarelor cercetări în elaborarea și, mai ales, implementarea unor politici publice informate în domeniul învățământului superior. În acest sens, faptul că proiectul de față este implementat de către Ministerul Educației Naționale este extrem de important și de promițător pentru implementarea rezultatelor lui.

5. Interesul altor actori organizaționali și instituționali pentru implementarea unor astfel de proiecte este evident. După cum am constatat și pe parcursul acestui raport, organizații diverse, în acest caz Curtea de Conturi, pot deveni la un moment dat interesate de situația integrării profesionale a absolvenților de învățământ superior. Mai mult, astfel de

situații pot surveni în contexte regionale, sau chiar mai largi, europene sau internaționale, ale unui interes de moment cu privire la astfel de tematici. În aceste condiții informarea periodică a actorilor organizaționali interesați este esențială, mai mult implicarea acestora la un anumit nivel, sau măcar consultarea acestora în demersul de proiectare a unor viitoare studii privind inserția profesională ar putea fi benefică.

6. Cooperarea regională inter-statală ar putea reprezenta un al obiectiv în contextul actualului proiect. Astfel, cooperarea cu organizații de cercetare științifică, cu rol în elaborarea și implementarea politicilor publice sau cu universități din state învecinate cu România, sau care împărtășesc interese similare în ceea ce privește domeniul acestor studii ar putea reprezenta un obiectiv. În special în vederea derulării viitoare a unor proiecte similare, schimburile de experiență, dar și de expertiză ar putea reprezenta momente inițiale de integrare în cadrul unor rețele regionale și europene de cercetare și elaborare a politicilor publice semnificative în acest domeniu.

Nu trebuie uitat aici faptul că în curând urmează să fie implementat programul european Eurograduate, care își propune utilizarea unor instrumente unice la nivel european care să colecteze date privind absolvenții programelor de studii de la cât mai multe universități din statele membre ale UE (și nu numai). Participarea la acest proiect ar putea fi un puternic stimulent al reintegrării României într-un flux informațional european și ar putea constitui o cale de promovare a rezultatelor și calităților universităților din România.

Referințe bibliografice

Barometrul Calității 2015 – Starea calității sistemului de învățământ superior românesc, studiu derulat de către Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, în cadrul proiectului POSDRU – „Dezvoltarea și consolidarea culturii calității la nivelul sistemului de învățământ superior românesc – QUALITAS” (contract POSDRU/155/1.2/S/141894), București -
<http://www.aracis.ro/en/projects/qualitas/pl-iv-analiza-de-sistem/>

Bulgarian National Audit Office, State Audit Office of Hungary, Curtea de Conturi România. *Joint Study. Main characteristics, findings, messages of the coordinated audit of the Graduates' Career Tracking Systems*, la <http://www.rcc.ro/>.

Cerkez, M. (2012). *Politicile publice succes sau esec? Un ghid al modelelor de evaluare*, Institutul European, Iași.

Cerkez, M. (2009). Introducere în teoria și practica evaluării programelor și politicilor publice, în Cerkez, M. (ed.), *Evaluarea programelor si politicilor publice. Teorii, metode si practici*, Polirom, Iași.

Coșescu, M. (2013). Împărțirea resurselor comune: cooperare, parteneriate, competiție și comportament oportunist în accesarea finanțărilor POSDRU pentru școlile doctorale, *Quality Assurance Review for Higher Education*, 5, 1-2, pp. 59 – 81.

Gaebel, M., Hauschildt, K., Mühleck, K., & Smidt, H. (2012). *Tracking Learners' and Graduates' Progression Paths TRACKIT*. Brussels. Retrieved from www.eua.be.

Gertler, P.J., Martinez, S., Premand, P., Rawlings, L.B., Vermeersch, C.M.J. (2011). *Impact Evaluation in Practice*, The World Bank, Washington, D.C.

Hogwood, B.W., Gunn, L.A. (1984). *Policy Analysis for the Real World*, Oxford University Press, Oxford; trad. rom. (2000): *Introducere în politicile publice*, Trei, București.

Khandker, S.R., Koolwal, G.B., Samad, H.A. (2010). *Handbook on Impact Evaluation. Quantitative Methods and Practices*, The World Bank, Washington, D.C.

Miroiu, A. (2001). *Introducere în analiza politicilor publice*, Punct, București.

Mühleck, K. et. al. (2016). *Testing the Feasibility of a European Graduate Study. Final report of the EUROGRADUATE feasibility study*, la http://www.eurograduate.eu/download_files/eurograduate_feasibility_report.pdf.

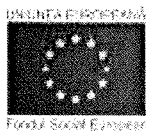
Nagel, S.S. (2002). *Handbook of Public Policy Evaluation*, Sage, Thousand Oaks.

Proiectul *Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă* (INFO-HE) – POSDRU/155/1.2/S/ 141278, implementat de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) și Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS). <http://sapm.forhe.ro/>

Proiectul *Absolvenți și piața muncii - studiul național de monitorizare a inserției pe piața muncii a absolvenților din învățământul superior - absolvenții și piața muncii* proiect cofinanțat de Uniunea Europeană prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013 și implementat de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării în parteneriat cu Centrul Internațional pentru Cercetare în Învățământul Superior (INCHER), Universitatea din Kassel, Germania - <http://www.absolvent-univ.ro/>

Proiectul FSE-POSDRU/2/1.2/S/1/3933, *Asigurarea calității în învățământul superior din România în context European. Dezvoltarea managementului calității academice la nivel de sistem și instituțional* – ACADEMIS

http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/Calitatea_invatamantului_superior_Romania_1_.pdf

Proiectul Phare 2006/018-147.05.01 – *Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii*, beneficiar Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, proiect implementat de un consorțiu format din Centrul Educația Page104 2000+, Educația 2000+ Consulting și Mott MacDonald
(<http://www.aracis.ro/proiecte/adaptarea-activa-a-educatiei-universitare-la-cerintele-pietei-muncii/>)

Proiectul *Sociolog pe piața muncii*, în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, axa prioritară: 1 “Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și societății bazate pe cunoaștere”, domeniul major de intervenție: 1.2 “Calitate în învățământul superior”, numărul de identificare al contractului: POSDRU/18/1.2/G/17293 <http://sociolog-pe-piata-muncii.ro>

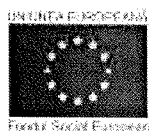
Proiectul *Studenti, absolvenți și piața muncii* (2015), proiect derulat în cadrul aplicației „Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă (INFO-HE) – POSDRU/155/1.2/S/ 141278”, implementat de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) și Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS)
http://sapm.forhe.ro/wp-content/uploads/2016/04/SAPM_raport_centralizat-final.pdf

Raportul de Audit al Performanței - Analiza fundamentării și evoluției situației obiectivului privind creșterea procentului absolvenților de învățământ superior, în conformitate cu prevederile Strategiei Europa 2020 - Curtea de Conturi a României (2015) - <http://www.curteadeconturi.ro/Publicatii/SINTEZAAPInvsup.pdf>

Raportul de cercetare *Absolvenți recenti de învățământ superior și integrarea lor pe piața muncii. Proiectul DOCIS-ACPART* (2010), autori Bogdan Voicu, Claudiu Tufiş și Mălina Voicu
https://www.researchgate.net/publication/273750435_Absolventii_recenti_de_invatamant_superior_si_integrarea_lor_pe_piata_muncii)

[Signature]

Sabatier, P.A., Jenkins-Smith, H.C. (1999). *The Advocacy Coalition Framework. An Assessment*, în Sabatier, P.A. (ed.), *Theories of Policy Process*, Westview Press.

Stufflebeam, D.L., Coryn, C.L.S. (2014). *Evaluation Theory, Models, and Applications*, Second Edition, Jossey-Bass, San Francisco.

Tăriceanu, A.-E., Gabriel-Marian Hâncean, G.-M. (2011). *Universitatea, la intersecția dintre angajatori și absolvenți*, în *Calitatea învățământului superior din România*, Editura Polirom, Iași; la http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/Publicatii_ARACIS/Romana/Calitatea_invatamantului_superior_Romania_1_.pdf.

